

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Dekolonizace francouzské Afriky- Středoafriická
republika**

Pavla Drvotová

Plzeň 2014

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program: Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor: Mezinárodní vztahy – britská a americká studia

Bakalářská práce

**Dekolonizace francouzské Afriky- Středoafriická
republika**

Pavla Drvotová

Vedoucí práce:

PhDr. Linda Piknerová, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených
pramenů a literatury

Plzeň, duben 2014

.....

Poděkování

Ráda bych zde poděkovala vedoucí své bakalářské práce PhDr. Lindě Piknerové, Ph.D. za cenné rady, věcné připomínky a trpělivost. Za pohotovou spolupráci Vám patří mé vřelé díky.

Obsah

1. ÚVOD	7
2. OBDOBÍ KOLONIALISMU A NÁSLEDNÁ DEKOLONIZACE	12
2.1 Počátky kolonialismu	12
2.2 Francouzský kolonialismus	14
2.2.1 Francouzsko-anglické soupeření	15
2.3 Imperialismus	16
2.3.1 Francouzské impérium v Africe	17
2.4 Správa afrických kolonií	20
2.5 Rozpad francouzského impéria	21
2.5.1 Vnitropolitická situace ve Francii	22
2.5.2 V. republika	24
2.5.3 Francouzské společenství	25
2.6 Dekolonizace	26
2.6.1 Příčiny dekolonizace	26
2.7 Koncept dobrého vládnutí.....	28
3. CESTA K NEZÁVISLOSTI STŘEDOAFRICKÉ REPUBLIKY..	31
3.1 Francouzské společenství a Středoafriická republika	31
3.2 Barthélémy Boganda.....	32
3.3 Předsednictví Davida Dacka	34
3.4 Nezávislost.....	35
4. OBDOBÍ PO VYHLÁŠENÍ NEZÁVISLOSTI.....	38

4.1	Převrat.....	40
4.2	Jean-Bedel Bokassa.....	41
4.3	Od rekonstrukce republiky po současnost	44
5.	SOUČASNÁ SITUACE	48
5.1	Situace před převratem	48
5.2	Vyústění situace.....	49
5.3	Postoj Francie	55
6.	ZÁVĚR	58
7.	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ.....	61
7.1	Literatura.....	61
7.2	Prameny	66
8.	RESUMÉ	73
9.	PŘÍLOHY.....	75

1. ÚVOD

S Afrikou jsou často spojovány fenomény jako chudoba, konflikty a všudypřítomná nestabilita, přičemž řada z těchto problémů má své kořeny v období dekolonizace, která v Africe začala probíhat v polovině 50. let 20. století, kdy velká část kolonií začala toužit po nezávislosti. Většina afrických států pak vyhlásila nezávislost v roce 1960, který je znám jako *rok Afriky*. Můžeme proto konstatovat, že dekolonizace představuje jeden z nejdůležitějších milníků novodobé historie afrického kontinentu. Její důležitost je nezpochybnitelná, jelikož i v současnosti je dekolonizace široce diskutovaným tématem, a to nejen na akademické půdě. Na dekolonizaci je pohlíženo jako na jednu z příčin slabosti afrických států, které vyhlásily nezávislost navzdory skutečnosti, že na ni mnohdy nebyly připraveny.

Cílem předkládané bakalářské práce nesoucí název *Dekolonizace francouzské Afriky - Středoafriká republika* je představení dekolonizačního procesu ve Středoafričské republice a následné poukázání na jeho vliv na současnou situaci v zemi. Jedná se tedy o případovou studii Středoafričské republiky a jejího dekolonizačního procesu a jejím dopadům na soudobou situaci v zemi. Středoafričská republika byla zvolena proto, že od vyhlášení nezávislosti v roce 1960 se země permanentně potýká s nestabilními vládami a následnými převraty, což je patrné i ze současného dění v této zemi. Ústřední tezí, která bude v práci ověřována, je tvrzení, že dekolonizace měla přímý dopad na situaci, v níž se země nachází nyní, a že v současné době nenaplnuje Středoafričská republika koncept dobrého vládnutí. Teoretickým rámcem práce je koncept dobrého vládnutí, který se pokusíme v rámci této případové studie aplikovat a dokázat, že Středoafričská republika nenaplnuje principy dobrého vládnutí právě v důsledku dekolonizace.

První kapitola se zabývá převážně obecnými jevy týkajícími se kolonialismu a dekolonizace, a proto bude v porovnání s ostatními kapitolami rozsáhlejší. V úvodu kapitoly bude objasněn pojem kolonialismus. Zaměříme se především na

jeho počátky, které lze hledat již 3 tisíce let před naším letopočtem. Od Asyrské říše se přes Řecko dostaneme k příčinám kolonialismu a v neposlední řadě také charakteristiku koloniálních velmocí. V této části kapitoly bude čtenář seznámen s vývojem francouzského kolonialismu a následným oslabením francouzské koloniální říše, ke kterému došlo v důsledku francouzsko-anglického soupeření. V průběhu 19. století byla Francie spolu s Velkou Británií jednou z imperiálních mocností, proto bude čtenář následně seznámen s pojmem imperialismus a jeho cíli. Naše pozornost se poté přesune na francouzské impérium v Africe, přičemž se budeme zabývat jeho charakteristickými rysy a způsobem, jakým byla spravována kolonizovaná území. V této části kapitoly bude čtenáři přiblíženo, jak probíhala správa konkrétně Středoafričké republiky, která dříve byla součástí Francouzské rovníkové Afriky a nesla označení Ubangi-Šari.

V této kapitole se čtenář také dočte o příčinách rozpadu francouzského impéria. Budeme se věnovat převážně vnitropolitické situaci ve Francii a zaměříme se především na období IV. republiky, jejíž politická nestabilita spolu s válkou v Indočíně výrazně ovlivnila francouzskou koloniální politiku. Dále bude věnována pozornost období V. republiky, jejímž prvním prezidentem se stal v roce 1959 generál Charles de Gaulle, který byl zároveň prvním přímo zvoleným prezidentem a který se výrazně podílel na ukončení alžírské války. Spolu s V. republikou vzniklo také Francouzské společenství, kterému bude následně věnována pozornost. V této části kapitoly bude také představen pojem dekolonizace. Pozornost bude věnována především událostem, které vedly koloniální velmoci, především Velkou Británií a Francii, k uvolňování vztahů se svými koloniemi, a následnému průběhu dekolonizace francouzského impéria v Africe. S dekolonizací afrického kontinentu souvisí také literární hnutí *négritude*, s jehož cílem bylo zejména představení africké kultury světu.

Jak již bylo zmíněno, práce bude provázena konceptem dobrého vládnutí, který bude čtenáři představen v samém závěru kapitoly. Koncept dobrého vládnutí bude aplikován zejména v kapitolách týkajících se období po vyhlášení

nezávislosti. Koncept dobrého vládnutí byl vybrán za účelem poukázání na negativní dopady dekolonizace. Aplikováním konceptu se budeme snažit dokázat, že se Středoafriická republika v důsledku dekolonizace nepřibližuje ideálům demokracie a zároveň zde nejsou dodržována lidská práva.

Tématem následující kapitoly bude dekolonizace Středoafriické republiky. Budeme se zabývat událostmi, které ji provázely. V úvodu kapitoly bude představen vztah Středoafriické republiky k Francouzskému shromáždění. Poté se naše pozornost zaměří na osobnost Barthélémyho Bogandy, který sehrál významnou roli v cestě Středoafriické republiky za nezávislostí. Následně se zaměříme na Hnutí za sociální emancipaci černé Afriky, v jehož čele stál právě Barthélémy Boganda. Dále se blíže podíváme na postavení, v němž se země ocitla během premiérství Davida Dacka. Poté se budeme věnovat myšlence týkající se plánu na založení Unie středoafriických republik.

Následující kapitola nás seznámí s událostmi, které se v zemi odehrály po vyhlášení nezávislosti v roce 1960. Naší snahou bude na tyto události aplikovat principy dobrého vládnutí. V úvodu kapitoly bude popsáno období těsně po vyhlášení nezávislosti Davidem Dackem. Dále se naše pozornost zaměří na státní převrat, který roku 1965 provedl Jean-Bedel Bokassa. Tomuto osobitému vůdci se budeme v této kapitole věnovat podrobněji, neboť k jeho nejslavnějším počínům patřilo, že sám sebe jmenoval doživotním císařem a u moci setrval až do roku 1979, kdy byl svržen. Než se naše pozornost zaměří na období, kdy byl prezidentem François Bozizé Yangouvonda, bude představeno období, kdy zemi postupně vládli prezidenti David Dacko, André-Dieudonné Kolingba a Ange-Félix Patassé.

V závěrečné kapitole bude popsána současná situace, která v březnu roku 2013 vyvrcholila státním převratem. Tehdejší prezident François Bozizé byl svržen rebely z hnutí Séléka, které patří k ústředním aktérům podílejícím se na aktuálním politickém vývoji. Zajímat se budeme především o jeho cíle, kterých se snaží dosáhnout. Pro africké postkoloniální státy je typický fenomén

neopatrimonialismu, který ve většině případů stojí za slabostí a ekonomickými krizemi mladých států. V této kapitole také budou zvýrazněny prvky neopatrimoniální vlády, které lze ve Středoafričské republice pozorovat. Prostor bude také věnován přiblížení postoje Francie, která i po více jak půl století považuje Středoafričskou republiku za svou sféru zájmů a snaží se situaci v zemi uklidnit. Důležitou součástí této kapitoly bude představovat snaha aplikovat koncept dobrého vládnutí na aktuální politickou situaci v zemi.

V závěru práce budou shrnuty získané poznatky představené v jednotlivých kapitolách. V této kapitole bude také zodpovězena otázka, jak dekolonizace ovlivnila současnou situaci ve Středoafričské republice. V samém závěru této kapitoly bude zhodnocena současná politická situace. Pozornost bude věnována především dlouhodobým trendům, které lze v současné době ve Středoafričské republice sledovat.

Teoretická část práce popisující historii kolonialismu a následnou dekolonizaci vychází především z knižních publikací. Přínosnými publikacemi pro tuto část práce byly zejména knihy francouzského historika Marca Ferra, německého historika Waltera Stambergera, českého politologa a historika profesora Alexandra Orta a v neposlední řadě také docenta Jana Klímy. S publikacemi popisujícími vývoj kolonialismu však bylo vzhledem k období, ve kterém byly vydány, nezbytné pracovat kriticky, abychom docílili objektivnosti informací. Pro následné popsání vývoje ve Středoafričské republice se stala přínosnými díla Pierra Kalcka, který byl francouzským koloniálním guvernérem pro Ubangi-Šari a zároveň historikem Středoafričské republiky. Z tohoto důvodu se kapitoly pojednávající o historických událostech týkajících se Středoafričské republiky opírají zejména o jeho publikace. K popsání současné situace v zemi byly pro aktuálnost tématu použity informace především z internetových zdrojů, zejména pak zpráv Úřadu pro koordinaci humanitární činnosti a publikací think tanku International Crisis Group. Pro přiblížení postoje Francie byly využity články zahraničních zpravodajských portálů. Pro charakteristiku konceptu

dobrého vládnutí byly využity zejména internetové zdroje agentur Organizace spojených národů a publikaci Jana Záhoříka *Ohniska napětí v postkoloniální Africe*.

2. OBDOBÍ KOLONIALISMU A NÁSLEDNÁ DEKOLONIZACE

2.1 Počátky kolonialismu

Kořeny kolonialismu lze hledat v Asýrii již 3 tisíce let př. n. l. Asyřané prodávali do Babylonu dřevo, kamení a stříbro, které získávali ve svých koloniích. V 10. století př. n. l. založila ve Středomoří a v severní Africe své kolonie Fénicie. Její nejvýznamnější kolonií bylo severoafrické Kartágo, které se později osamostatnilo a založilo vlastní koloniální říši. Kartágo bylo aktivní především v zahraničním obchodě, pro který využívalo Středoziemního moře coby páteřní komunikační tepny.

Na přelomu 1. a 2. tisíciletí př. n. l. se objevily v Malé Asii první řecké kolonie. I přesto Řekové vybudovali systematickou koloniální říši až v 8. století př. n. l. Nucená migrace do jiných oblastí východního Středomoří začala v důsledku nedostatečného rozvoje výrobních sil. Během tohoto procesu si vystěhovalci podrobovali původní obyvatelstvo. Řecko dováželo z kolonií chléb, dobytek, ryby, kůži, drahé kovy a otroky, naopak z Řecka se do kolonií vyvážely keramické výrobky, zlaté a stříbrné náčiní a víno. V dějinách kolonialismu svou roli hrála také Římská říše, jejíž koloniální expanze dosáhla vrcholu v rozmezí 5. až 3. století př. n. l., čímž navázala na řecký odkaz. Římány dobytá území zvaná provincie jimi byla v průběhu kolonizace bezohledně vykořisťována (Stamberger 1951:16–17).

Další vlnu kolonialismu lze pozorovat v 11. století, kdy v koloniálním vykořisťování byli nejaktivnější kupci z italských měst, kteří ovládli obchod ve Středomoří i v oblasti Černého moře. Italská prosperita vyvolala zájem evropských zemí po zmocnění se obchodu s Východem, který se stal v 15. a 16. století důvodem pro expanzi. V této době byli nejvýznamnějšími mořeplavci Portugalci a následně Španělé, přičemž objevem nových zemí se rozšířil obchod v západní Evropě, kde se tvořily soukromé (obchodní) společnosti pro obchod s koloniemi. S koloniálním obchodem úzce souvisí vykořisťování domorodého

obyvatelstva, neboť obchod s otroky přinášel koloniálním mocnostem neobyčejné zisky. Jedná se o část tzv. trojúhelníkového obchodu, který je označením pro soustavnou směnu zboží, pracovních sil a financí v atlantickém prostoru. V rámci trojúhelníkového obchodu vedla první cesta z Evropy do Afriky, kam lodě dovážely průmyslové zboží. Zde za něj překupníci nakoupili otroky pro americké plantáže. Lodě posléze směřovaly do Ameriky, kde otroci byli vyměněni za koloniální zboží, se kterým se lodě vrátily zpět do Evropy (Křížová 2013: 96–97; Stamberger 1951: 20–26).

Již v 18. století však Charles Louis Montesquieu odhalil pravé cíle kolonialismu, když prohlásil, že hlavním záměrem kolonií je obchodovat za co nejvýhodnějších podmínek (Stamberger 1963: 6). Do té doby se kolonizátoři snažili své úmysly skrývat za ušlechtilé myšlenky šíření křesťanství a civilizace. Šíření náboženství, zejména katolictví, bylo jedním z průvodních jevů kolonialismu. Katoličtí misionáři se účastnili vytváření plantážního hospodářství a pomáhali podnikatelům zotročovat africké obyvatelé. Dalším z cílů koloniální expanze byla snaha o zajištění si nadvlády nad jinými národy.

Jak již bylo zmíněno, jedním z hlavních cílů kolonialismu bylo obchodování za co nejvýhodnějších podmínek. Kolonialismus s sebou do Evropy přinesl ohromné bohatství z Asie, Afriky a Latinské Ameriky, za které však miliony lidí zaplatily životem. Bohatství z kolonií bylo používáno k rozvoji průmyslu metropolí, zatímco v kolonizovaných státech byl rozvoj průmyslu znemožňován. S kolonialismem lze spojovat mnohé krutosti, mezi které lze zařadit drancování, pálení, vraždění a hubení celých národů. Do kolonií se vydávali zejména dobrodruzi, bankéři a obchodníci, kteří zde chtěli snadno zbohatnout (Ferro 2007: 29; Kovalskij 1988: 45–46).

Po výše zmíněném vývoji kolonialismu se nyní zaměříme na jeho tři fáze podle Marca Ferra. První fází je *raný kolonialismus*, který se vyznačuje výbojným charakterem. V tomto období hrály významnou roli zejména státy Španělsko a Portugalsko, jejichž výsadní postavení bylo následně nahrazeno

Nizozemím. Další fází je *vrcholný kolonialismus*, který je vázaný na průmyslovou revoluci a následně finanční kapitál. Jeho význam sílil zejména od konce 19. století. Do této fáze, v souvislosti s průmyslovou revolucí, patří francouzský kolonialismus. Tento způsob kolonialismu byl mimo jiné také prosazován Velkou Británií a Německem ve východní a jižní Africe. Během období vrcholného kapitalismu došlo v souvislosti s nárůstem Evropy k úpadku průmyslové výroby mimoevropských koloniálních území, který lze demonstrovat na příkladu Indie, ve které během 17. století téměř vymizela textilní výroba. Další změna se odehrála v oblasti zemědělství, zejména v „černé“ Africe, kde došlo ke specializaci na nepotravinářské plodiny. Základem společnosti zde bylo hospodářství pro obživu, které mělo být na přání kolonizátorů nahrazeno tržním hospodářstvím. Poslední fází kolonialismu, která byla realizována zejména v Latinské Americe, byl *imperialismus bez kolonialismu*. Charakteristickým rysem pro tuto formu kolonialismu byl nezájem usazování kolonistů v daném území (Ferro 2007: 31–33; Holubec 2009: 48).

2.2 Francouzský kolonialismus

V 16. století neexistovala ve Francii skutečná koloniální politika. Svou zámořskou expanzi započala Francie za podpory Františka I. v roce 1535, kdy Jacques Cartier měl vizi doplout do Japonska po řece Svatého Vavřince. Hlavním důvodem k osidlování v Kanadě byl rybolov, zejména lov tresek, a posléze obchod s kožešinami. Kožešiny a úhoře dostávali Francouzi od indiánů výměnou za nože, železné sekyry či skleněné perly. Přístup obchodníků k indiánům byl vstřícný, neboť obchodníci se snažili poznat zvyklosti a myšlení indiánů za účelem navazování obchodních vztahů. Tento jejich postoj se značně lišil od přístupu kněží a administrátorů, kteří s indiány zacházeli arogantně a měli potřebu je „civilizovat“ (Ferro 2007: 59).

Od 17. století vláda Ludvíka XIII. podporovala misionáře, kteří chtěli obrátit indiány na víru. Se vznikem zámořských obchodních společností ve Francii

začala éra moderní kolonizace. Podnikání v koloniích se monarchie snažila centralizovat jeho podřízením Státnímu sekretariátu pro námořnictvo (*Secrétariat d'État de la Marine*). V průběhu 17. století si Francie vytvořila opěrné body v povodí řeky Senegalu, na severním pobřeží Afriky a v guinejském zálivu. Francouzská koloniální pozornost se také obrátila na Asii, která skýtala velké bohatství. Prvním úspěchem bylo v roce 1674 obdržení koncese na budoucí osadu Pondichéry ležící na jihu Indického subkontinentu. Pozornost kolonizátorů posléze získaly karibské Antily, které od konce 17. století prosperovaly díky obchodu s černochoy, který byl součástí výše zmiňovaného trojúhelníkového obchodu. Současně bylo francouzskou snahou udržení královské kolonie Kanady. Díky lovcům kožešinové zvěře, kteří podnikali výpravy do vnitrozemí, bylo francouzské území rozšířeno až k Mississippi. Dříve obchodní kolonie se proměnila v kolonii územní, která získala na důležitosti až na začátku 18. století. K rozkvětu dobývání území došlo za vlády Ludvíka XIV., kdy ministr financí Colbert představil „koloniální pakt“, podle kterého měly kolonie hospodářsky doplňovat Francii a zajišťovat soběstačnost impéria (Ferro 2007: 58–61; Ort 1968: 6).

2.2.1 Francouzsko-anglické soupeření

Francie musela britskému vlivu čelit ve všech regionech světa, kde se obě tyto evropské mocnosti střetávaly. Francouzsko-anglický konflikt měnil svou povahu v závislosti na území, kde se spor odehrával. V Kanadě šlo o náboženství, oproti tomu v Indii byly cíle obchodní, které se později proměnily na požadavky územní. Během sedmileté války, která se odehrávala v letech 1756-1763, nebylo francouzské námořnictvo schopné pomoci francouzským Kanadánům, kteří v Severní Americe tvořili početní menšinu. Sedmiletá válka výrazně ovlivnila podobu koloniálních impérií. Vítězem sedmileté války byla Velká Británie, která se stala průmyslovou, obchodní a námořní velmocí. V důsledku tohoto konfliktu Velká Británie získala zámořské državy, a to zejména na úkor Francie, která přišla o Kanadu, a Španělska, které výměnou za tehdejší

francouzskou Louisianu přišlo o západní Floridu. Na rok 1763 proto může být nahlíženo jako na konec první francouzské koloniální říše (Ferro 2007: 83–91; Křížová 2013: 94).

Shrneme-li situaci, v níž se francouzské impérium nacházelo, můžeme konstatovat, že Francie do poloviny 18. století přišla o část Kanady, Louisianu a v Indii jí zůstalo pouhých pět měst. Boj Anglie a Francie o obchodní nadvládu však vygradoval až v průběhu napoleonských válek. Z tohoto boje vyšla vítězně Velká Británie. Francouzská koloniální říše byla oslabena anglickým obsazením Malty v roce 1800, francouzskou kapitulací v Egyptě v roce 1801, či porážkou loďstva u Trafalgaru v roce 1805. K novému rozmachu francouzského imperialismu došlo počátkem 30. let 19. století, kdy se hlavním cílem stalo Alžírsko. Během dobývání Alžírka byl přehodnocen přístup ke koloniím. Zatímco během dobývání území v Americe bylo domácí obyvatelstvo buď vytlačeno, nebo likvidováno, v Alžírsku se k domácímu obyvatelstvu přistupovalo jako k levné pracovní síle pro vládnoucí vrstvu. Tento přístup se následně uplatňoval vůči ostatním francouzským koloniím v celém impériu (Ferro 2007: 84; Ort 1968: 7; Stamberger 1951: 29–31).

2.3 Imperialismus

Pojem imperialismus nabýval v průběhu času různých podob. Například John Hobson vnímal imperialismus jako návrat k merkantilismu, neboť smyslem imperialismu podle něj bylo shromažďování národního kapitálu a konkurování soupeřícím mocnostem. Tuto myšlenku vyjádřil ve svém díle *Imperialismus: Studie (Imperialism: A Study)*, která byla publikovaná v roce 1902. Lenin ve své knize *Imperialismus, nejvyšší stádium kapitalismu (Imperialism, the Highest Stage of Capitalism)*, vydané roku 1917, uvádí, že imperialismus je výsledkem a prodloužením hlavních znaků kapitalismu, čímž se stal jeho nejvyšším vývojovým stádiem (Ferro 2007: 28; Lenin 1951: 88).

Mezi vize imperialismu patřilo civilizování domorodého obyvatelstva, šíření vlastní kultury a pronikání eurocentrismu do všech mimoevropských oblastí. Specifickým rysem imperialistické epochy byla masová podpora expanzí, zejména prostřednictvím velkonákladového tisku, jehož rozvoj byl v 19. století výsledkem vzestupu průmyslu a vzniku střední třídy. V souvislosti s industrializací také vzrostla poptávka evropských mocností po surovinách z jiných zemí, což pochopitelně stimulovalo další koloniální výboje (Ferro 2007: 24–27; Roberts 2002: 407).

Imperialismus v 19. a 20. století byl úzce vázaný na finanční kapitál a již se nevyznačoval pouze kolonizací a dobýváním území. Významnou úlohu v imperialistickém dobývání světa hráli evropští osadníci. Evropské mocnosti budovaly svá impéria nejvíce v průběhu 19. století. Jejich zastoupení však nebylo vyrovnané. Největší imperiální mocností byla bezesporu Velká Británie (Ferro 2007: 29–31; Roberts 2002: 406–408).

2.3.1 Francouzské impérium v Africe

Francouzská koloniální říše se vyvíjela postupně za různých mezinárodních podmínek, proto bylo spojení spravovaných území s metropolí rozdílné. O imperialismu lze ve Francii hovořit až v období III. republiky, která byla založena ústavním zákonem z roku 1875. Během tohoto období byla vybudována významná imperiální říše, která byla jedním ze zdrojů bohatství a síly země. Jak již bylo zmíněno, do období III. republiky Francie byla významným kolonizátorem, jehož hlavním cílem bylo využívání bohatství kolonizovaných území ve vlastní prospěch. Hovoříme-li však o imperialismu, je pro nás důležité pochopit, že hlavní snahou impéria je zejména rozšiřování svého politického a ekonomického vlivu. Éra III. republiky skončila 10. července roku 1940 v okamžiku, kdy Národní shromáždění předalo moc maršálovi Pétainovi (Ferro 2007: 21; Maurois 1994:389; Roberts 2002: 415).

Důležitým okamžikem nejen pro francouzské impérium bylo rozdělení Afriky, které proběhlo na berlínské konferenci v letech 1884-1885, jež se konala na žádost belgického krále Leopolda. Na této konferenci byly určeny hranice, které přetrvaly i po vyhlášení nezávislosti. Francouzským záměrem bylo propojení Sahary, severní Afriky a západní Afriky v oblasti u Čadského jezera do jednoho kompaktního celku (Ferro 2007: 104; viz obrázek č. 1 přílohy).

Nejdůležitější součástí francouzského impéria byla Francouzská severní Afrika skládající se z Alžírka a dvou protektorátů, a sice Maroka a Tuniska. Největší zemí bylo Alžírsko, kde se francouzští usedlíci zaměřovali na zemědělství. Kolonizátoři nahrazovali pěstování obilí kultivováním vína, které mělo na světových trzích vyšší hodnotu. Proto se alžírský průmysl rozvíjel velmi pomalu a Alžírsko zůstávalo hospodářsky nerozvinutou zemí. Na počátku 19. století se Alžírsko stalo integrální součástí Francie. Asimilační politiku směřovali Francouzi spíše k Berberům než k Arabům. Plné občanství mohli Alžířané získat konverzí ke křesťanství a vzděláním. V souvislosti s Alžírskem je také nezbytné zmínit termín *pieds-noirs*, jímž původní obyvatelé označovali francouzské kolonizátory. Nejbohatší částí Francouzské severní Afriky se po druhé světové válce stalo Maroko, jehož potenciálu se snažili využít podnikatelé i francouzští kolonisté. Jeho bohatství se skrývalo v nerostech, kterými byly například železo, mangan, olovo či fosfáty. Území bylo ovládáno generálním rezidentem a koloniální správou, sultánovy pravomoci byly spíše symbolické. Svou větší část Maroka Francouzi plně kontrolovali až od roku 1920 (Alba 2002: 1169; Klíma 2012: 173–174, 233; Ort 1968: 57–58).

Jak již bylo zmíněno, součástí Francouzské severní Afriky byl také protektorát Tunisko, který byl v zemi vyhlášen v roce 1883. Po vyhlášení protektorátu správu území převzal francouzský rezident, byť formálně byl představitelem země bej. Vzniklo zde 14 okresů, jejichž správu vykonávali místní úředníci, kteří byli kontrolováni Francouzi. Bělošská menšina v zemi byla nevýznamná, a proto na počátku 20. století francouzská vláda hledala vstřícnější

administrativní metody k domácímu obyvatelstvu. V roce 1921 zrušili Francouzi stanné právo a rok poté zřídili poradní orgán složený z Tunisánů a svého rezidenta (Klíma 2012: 171, 230; viz obrázky č. 2, 3 přílohy).

Jedna z nejzaostalejších francouzských kolonií se nacházela ve Francouzské západní Africe. Byl jí Francouzský Súdán, dnešní Mali, kde se veškeré hospodářství soustředilo na zemědělství. Administrativa se v zemi soustředila na výstavbu silnic a na stavbu železnice z Dakaru do Bamaka. Velitelé okruhů, kteří řídili kantony vedené jmenovanými náčelníky, byli zodpovědní guvernérovi. Dále Francouzská západní Afrika zahrnovala území Senegalu, Mauretánie, Guineji, Pobřeží slonoviny, Horní Volty, Dahome a Nigeru. Výsadní postavení náleželo Senegalu, v jehož hlavním městě, Dakaru, sídlil generální guvernér celé Francouzské západní Afriky. Tomu byli podřízeni guvernéři jednotlivých zemí. V Mauretánii se Francouzi opírali o místní islámské marabuty a platili islámské soudce. Ve Francouzské Guineji se hospodářství soustředilo zejména na pěstování banánů a kávy. V Pobřeží slonoviny, stejně jako tomu bylo u ostatních francouzských kolonií, měla na francouzské občanství právo pouze elita. Země byla dodavatelem bavlny, arašídů, tabáku či palmového oleje. Horní Volta byla vytvořena v roce 1919, nicméně v roce 1932 bylo její území až do poválečné doby rozděleno mezi Pobřeží slonoviny, Francouzský Súdán a Niger. Niger dostal po povstání Tuaregů v roce 1922 statut zvláštní kolonie v rámci Francouzské západní Afriky. Díky velké rozloze byl význam Nigeru pro impérium spíše otázkou prestiže (Klíma 2012: 237–238; Lacina 1987: 222; Ort 1968: 61).

Dále do francouzského impéria spadala Francouzská rovníková Afrika, skládající se z územních celků Čad, Ubangi-Šari, Střední Kongo a Gabon, která měla centrum v Brazzaville. Jejím největším územím byl Čad. Kolonizátoři zde příliš neusilovali o unifikaci nábožensky diverzifikovaného teritoria. Koloniální správa byla vykonávána převážně na jihu, kde sídlil guvernér. Severní část území byla de facto bez správy. Změna nastala až v roce 1938, kdy se guvernérem stal

zkušený administrátor řady francouzských zámořských území Adolphe Sylvestre Félix Eboué. Čad a Ubangi-Šari byli nejchudšími koloniemi Francouzské rovníkové Afriky. V Ubangi-Šari se kolonizátoři soustředili především na zemědělství. Z rostlinné výroby se jednalo o pěstování bavlny, kávy a arašídů. V živočišné výrobě převládal chov hovězího dobytka a ovcí. Koloniální režim se zde podařilo stabilizovat až ve 30. letech, kdy vznikla základní správní infrastruktura. V oblasti Středního Konga se usadily podnikatelské firmy s mezinárodním kapitálem. Jednou z nejvýznamnějších byla Obchodní společnost pro kolonizaci Francouzského Konga (*Compagnie Commerciale de Colonisation du Congo Français*). Nejbohatší kolonií rovníkové Afriky byl Gabon, ve kterém se těžilo vzácné tropické dřevo. Po druhé světové válce se zde začal rozvíjet rybolov, těžba nerostných surovin a v souvislosti s ní také zahraniční obchod (Klíma 2012: 239–240; Lacina 1987: 222; Ort 1968: 63–64; viz obrázek č. 4 přílohy).

2.4 Správa afrických kolonií

Francouzský koloniální systém, stejně tak jako belgický či portugalský, byl založený na přímé vládě. Francouzská správa se vyznačovala centralizací moci v rukou metropole. Francouzi stáli v čele okruhů a vyšších správních celků Francouzské západní i rovníkové Afriky. Kantony a vesnice byly spravovány africkými náčelníky. Jmenovaným náčelníkům kantonů byla podrobena nestátní společenství. Náčelníci kantonů byli vybíráni z místního obyvatelstva na základě loajality, gramotnosti a výkonnosti. Tito náčelníci byli následně závislí na vesnických náčelnících, kterými byli také domorodí obyvatelé. Z této skutečnosti vyplývá, že přímá vláda de facto fungovala prostřednictvím Afričanů (Baar 1996: 42; Iliffe 2001: 243).

S přímou správou úzce souvisí závislost administrátorů na afrických prostřednících, zejména tlumočnících a úřednících. Úředníky byli často jmenováni vojenští důstojníci jen proto, že byli k dispozici. Svou funkci

vykonávali daleko od metropole, proto byla jejich kontrola méně pravděpodobná. K výraznému zlepšení kvality úředníků došlo až po první světové válce.

Hlavní prioritou administrátorů bylo udržet v kolonizovaném území pořádek, což v praxi znamenalo, že v případě potřeby se nebránili použít násilí. Neméně důležitým posláním byl výběr daní. Úředníci byli často hodnoceni podle vybraných daní od domorodců. Příkladem takového území může být například Francouzská rovníková Afrika na počátku 20. století. V raném kolonialismu byl zaveden požadavek pracovní povinnosti. Podle francouzských požadavků měl každý muž ročně bezplatně odpracovat až dvanáct dní. Afričané byli také odváděni na delší období do armády. Během první světové války bylo v Africe naverbováno na půl milionu mužů (Ilfie 2001: 239–242).

2.5 Rozpad francouzského impéria

Předtím, než se práce bude zabývat samotnou dekolonizací, je důležité přiblížit úpadek impérií, za kterým stály tři faktory. Prvním z nich byly nároky kolonizovaných národů, jejichž obyvatelé si začali uvědomovat svou sílu, která spočívala zejména v jejich četnosti a následném nárůstu vlivu národně osvobozeneckých hnutí. Dalším faktorem bylo zpochybňování výhod koloniální expanze v mateřských zemích, jejichž hospodářství byla poznamenána válkou a hlavní prioritou tamějších obyvatel bylo zajištění blahobytu v rodné zemi. Posledním faktorem byl tlak ze strany konkurentů a obou supervelmocí, a sice Spojených států amerických a Sovětského svazu.

Rozpad francouzského i britského impéria urychlila Suezská krize. V roce 1956 britská a francouzská vojska v reakci na znárodnění Společnosti Suezského průplavu egyptským prezidentem Násirem obsadila Suezský průplav, a v důsledku tlaku obou velmocí se musela stáhnout. Francouzské impérium si zároveň uvědomilo, že v politickém a kulturním ovlivňování může pokračovat, aniž by spravovaná území byla přímo koloniemi, tudíž se impérium nemuselo

zabývat politickou správou (Ferro 2007: 395; Maurois 1994: 447; Reid 2011: 221–222).

2.5.1 Vnitropolitická situace ve Francii

V souvislosti s rozpadem francouzského impéria je třeba vedle vzniku V. republiky věnovat pozornost také období, které jí bezprostředně předcházelo. V září roku 1944 se správy Francie ujala prozatímní vláda generála de Gaulla. Na činnosti vlády se podíleli de Gaullovi spojenci a příslušníci stran a hnutí sdružených v odboji, jimiž byli křesťanští demokraté, socialisté, radikálové a komunisté. Mezi parlamentem a de Gaullem vznikl konflikt ohledně pojetí nové ústavy, který vyústil v roce 1946 de Gaullovým odstoupením.

Nedlouho po de Gaullově odstoupení se francouzští voliči vyslovili pro novou ústavu, která potvrzovala kontrolu dvoukomorového parlamentu nad výkonnou mocí, zaručovala stejná práva mužů a žen a garantovala všeobecné právo na práci. Zabývala se také vytvořením Francouzského svazu (*Union française*), který sloužil jako rámec pro soužití Francouzů s národy francouzské koloniální říše. Jeho ústřední myšlenkou byla asimilace domácího obyvatelstva a vytvoření jediného občanství. Všichni obyvatelé republiky měli francouzské občanství, ačkoli ne všichni disponovali volebním právem. Ústava dále určovala, že prezidentem Francouzského svazu bude prezident IV. republiky. Přijetím ústavy se tak zrodila IV. republika, která vznikla ve znamení tří stran, neboť její vláda byla koalicí komunistů, socialistů a lidových republikánů (Baar 1996: 44; Kubiš 1988: 595–600; Merle 2003: 738–739; Ort 1968: 32–35).

Jak již bylo naznačeno, politická nestabilita se projevovala nesčetným množstvím vládních krizí. Jedna z nich vypukla v září 1957, když parlament zamítl připravenou aplikaci *rámcového zákona (loi cadre)* pro Alžírsko. V dubnu 1958 probíhala další vládní krize, která přiměla prezidenta Reného Cotyho, aby zahájil tajná jednání s Charlesem de Chaullem jako potencionálním ministerským

předsedou. De Gaulle upřednostňoval budoucnost v duchu dynamických ekonomických proměn spíše než administrativní a vojenskou kontrolu rozsáhlých kolonií. Jeho podmínky však byly pro parlament nepřijatelné, a proto se stal ministerským předsedou Pierre Pflimlin. Po protivládním puči v Alžírsku se moci ujal Charles de Gaulle a zahájil přímá jednání. 1. června 1958 proběhlo hlasování ohledně sestavení nové vlády de Gaullem. Parlament odhlasoval zvláštní pravomoci vlády ke zvládnutí politické krize a revizi ústavy, jejíž návrh měl být předložen lidovému referendu. Poslední národní shromáždění IV. republiky bylo rozpuštěno 3. června 1958. Jedním z důvodů konce IV. republiky byla také její neschopnost vyřešit problémy zámořských teritorií (Bourlanges 1998: 191–192; Kubiš 1988: 622–626; Merle 2003: 742).

Výše zmiňovaná nestabilita se projevila i během války v Indočíně, která probíhala od roku 1946 do roku 1954. Každá vláda vůči Indočíně praktikovala jinou politiku. Střídající se vlády se snažily konflikt na mezinárodní scéně obhájit jako boj proti komunismu. Francie si uvědomovala, že se své kolonie nemůže vzdát bez boje, byť Francouzi vycítili, že válku vyhrát nemohou, mimo jiné díky velikosti Indočíny či její vzdálenosti od metropole. Na francouzskou vládu vyvíjela nátlak veřejnost, která požadovala rychlé politické ukončení. Zároveň však na vládu vyvíjeli tlak ohledně setrvání ve válce vojáci, neboť se domnívali, že sláva francouzského impéria Francii pomůže znovu si vydobýt významné postavení. Francouzští představitelé se současně obávali, že pokud Indočína získá nezávislost, stane se příkladem ostatním zemím Francouzského svazu a Francie by tak přišla o své koloniální panství (Ferro 2003: 346–350; Parodi 2003: 668).

Shrneme-li výše řečené, nestabilní vlády IV. republiky bezesporu výrazně poznamenaly francouzskou koloniální politiku. Konflikt v Indočíně by se s nadsázkou dal označit jako začátek konce francouzského impéria. Francouzská veřejnost si během něj uvědomila, že válkou vyčerpaná země by se měla soustředit spíše na obnovování hospodářství a zvyšování životní úrovně v metropoli nežli na udržování rozsáhlého impéria.

2.5.2 V. republika

Jak již bylo poznamenáno, jednou z příčin rozpadu IV. republiky byla její neschopnost řešit problémy, které se vyskytly v zámořských teritoriích. Pád IV. republiky, která byla po alžírské revoltě z 13. května 1958 na konci sil, proběhl ve znamení kompromisu. Vedení bylo předáno generálu de Gaullovi, který bezprostředně provedl změnu režimu. Referendum týkající se ústavní změny bylo vyhlášeno na 28. září 1958. Nově navrhovaná ústava výrazně posílila moc vlády a zejména byly navýšeny pravomoci prezidenta republiky. Zároveň měnila Francouzský svaz na Francouzské společenství (*Communauté française*). Společenství mělo zahrnovat Francii a 12 vnitřně autonomních států, zatímco v rámci Francouzského svazu byla autonomie kolonií v dlouhodobé perspektivě nereálná. Proti návrhu ústavních změn se postavili pouze komunisté a Svaz demokratických sil (Ferro 2007: 417; Merle 2003: 743; Ort 1968: 21).

Nová ústava byla v referendu přijata a oficiálně vyhlášena byla 4. října 1958. Dne 21. prosince 1958 proběhly volby hlavy státu, kde byl naprostou většinou zvolen Charles de Gaulle. Prvním prezidentem V. republiky a zároveň Společenství se oficiálně stal 8. ledna 1959. Slavnostního ceremoniálu se zúčastnili zástupci všech členských států Společenství. Někteří představitelé zámořských území, konkrétně zástupce černé Afriky a Alžírka, byli i členy vlády, v jejímž čele stanul člen Svazu pro novou republiku Michel Debré. Nová vláda byla oficiálně jmenována 9. ledna (Kubiš 1988: 628; Ort 1968: 257).

Vedle již zmiňovaného konfliktu v Indočíně byla jedním z důvodů pádu IV. republiky a vzniku V. republiky alžírská válka. Osud Alžírka byl nejasný od povstání proti evropským osadníkům z roku 1954. Díky silné menšině evropského původu a velmi úzkým vztahům s Francií bylo v očích mnoha občanů nepřijatelné tuto zemi opustit. Francie proto musela vést válku, u které hrozilo, že přeroste ve válku občanskou. Ve vyřešení konfliktu většina Francouzů věřila po jmenování de Gaulla do úřadu, který chtěl vzít osud země do svých rukou. Po obtížných jednáních byla alžírská záležitost vyřešena v roce 1962. Od

této chvíli se generál de Gaulle prezentoval jako bojovník za dekolonizaci a jako partner třetího světa (Merle 2003: 743–747; Roberts 2002: 535).

Po výše uvedených událostech lze konstatovat, že francouzské impérium bylo vyhlášením V. republiky a přijetím nové ústavy výrazně ovlivněno. V 77. článku francouzské ústavy bylo původně zakotveno, že se členové Francouzského společenství mohli stát autonomními republikami. Na základě tlaku Hnutí za nezávislost byla francouzská vláda nucena tento článek změnit. V pozměněném článku bylo umožněno členství nezávislých států. Tato skutečnost umožnila následnou dekolonizaci francouzského impéria, které se budeme věnovat později (Stamberger 1963: 277).

2.5.3 Francouzské společenství

Francouzské společenství bylo ukotvené v ústavě V. republiky. Všechna rozhodující místa ve francouzské správě byla obsazena Francouzi, kteří se snažili zamaskovat skutečnost, že Společenství je de facto přeorganizovaný Francouzský svaz, kde bude uplatňována nová forma imperiální politiky. Proto se pozornost vedení upírala zejména na vytváření ústav jednotlivých členských států. Země v rámci Společenství, mající možnost získat statut autonomních republik, měly hájit jednotnou zahraniční politiku, obranu, finance a hospodářskou politiku. Spoluprací s africkými státy Společenství byl pověřený státní ministr Robert Lecourt. Ústředním orgánem se měla stát Výkonná rada, složená z šéfů vlád členských států a příslušných ministrů. Spolu s Výkonnou radou byl vytvořen také Senát Společenství, kterému nepříslušely žádné pravomoci a jeho úloha byla pouze poradní. Francouzské společenství bylo rozpuštěno v roce 1961, v nepřímé souvislosti s nezávislostí Alžírka (Baar 1996: 44; Ort 1968: 258–263; Stamberger 1963: 277).

2.6 Dekolonizace

Dekolonizaci lze interpretovat jako proces získávání nezávislosti kolonií. Za vůbec první dekolonizovanou zemi lze považovat Spojené státy americké, které v 18. století vyhlásily nezávislost na Velké Británii. V následující části práce se budeme zabývat především dekolonizací afrického kontinentu, která probíhala od 50. let 20. století.

2.6.1 Příčiny dekolonizace

Dne 30. ledna 1944 se konala konference v Brazzaville, během které generál de Gaulle ve svém projevu přislíbil koloniím větší samosprávu. Po druhé světové válce došlo v Africe k nárůstu hnutí černošského lidu dovolávajícího se svobody. Dřívější koloniální velmoci již nedokázaly samy potlačovat národně osvobozené hnutí ve svých koloniích a musely jiné mocnosti žádat o pomoc (Ferro 2007: 383, 410; Stamberger 1963: 309).

Dalším z důvodů, proč se evropské mocnosti rozhodly dekolonizovat, byla jejich špatná ekonomická situace. Jejich hospodářství bylo značně poznamenáno druhou světovou válkou, a proto již nebylo možné udržet si své kolonie. Na konci 50. let se již finančně nevyplácelo klást rostoucímu lokálnímu nacionalismu odpor. S nárůstem populace v koloniích si koloniální mocnosti uvědomily, že potlačovat nacionalistická hnutí by bylo příliš nákladné a tudíž z dlouhodobého hlediska neudržitelné (Ilfie 2001: 296).

Proces dekolonizace ovlivnilo také literární a ideologické hnutí *négritude*. Kořeny hnutí se nacházejí mimo africký kontinent, neboť vzniklo v roce 1939 v Paříži, kdy Aimé Césaire publikoval své dílo *Sešit o návratu do rodné země* (*Cahier d'un retour au pays natal*). Jeho dalším dílem týkajícím se negativních důsledků koloniální správy je *Rozprava o kolonialismu* (*Discours sur le colonialisme*). Významným představitelem hnutí *négritude* byl také francouzský spisovatel Jean-Paul Sartre, který byl u zrodu hnutí a mnohými byl označován za

afrického filozofa. Ve svém díle *Orphée Noir* porovnává sociální podmínky evropského proletariátu a černochů ve Francii a francouzských koloniích. Dalšími významnými členy hnutí jsou například Albert Tévoédrjè či senegalský aktivista Léopold Senghor. Senghor hnutí *négritude* definoval jako souhrn afrických kulturních hodnot a obhajoval myšlenku, že také africká kultura má potenciál obohatit světovou kulturu (Bennetta 2007: 266–267; Bentley 1966: 267–268; Irele 1965: 512–517).

Ve Francii byl průkopníkem dekolonizace François Mitterrand, který pro zámořskou Francii uplatňoval princip „*ad augusta per angusta*“. Pod tímto heslem se skrývá myšlenka nebát se a chtít dosahovat velkých úspěchů, i když cesta k nim může být mnohdy složitá. Jeho strana Demokratický a socialistický svaz odboje dokázala navázat úzké vztahy s Africkým demokratickým sdružením, čímž se lišila od spolubojovníků z komunistické strany. Afričtí vůdci bez problému spolupracovali s politickými stranami v metropoli. Ve francouzských koloniích v Africe probíhala dekolonizace prostřednictvím jednání, z podnětu OSN nebo nacionalistických hnutí (Ferro 2007: 415–417; Nálevka 2004: 145).

Vlna dekolonizace francouzského impéria v Africe začala v Guineji, kde v referendu 95 % voličů odmítlo Francií navrhovanou ústavu a Sékou Touré coby představitel tohoto území vyhlásil nezávislost 2. října 1958. Francie zde od následujícího dne ukončila administrativní i hospodářskou pomoc. Guinea se tak stala příkladem pro ostatní francouzské kolonie. Francouzská vláda si této skutečnosti byla vědoma, a proto začala prosazovat *politiku balkanizace Afriky*. Ta spočívala ve vytváření co největšího počtu slabých autonomních republik, které byly zcela závislé na Francii. Afričané si uvědomovali, že jejich silou v boji za nezávislost je jednota, proto se rozšiřovalo hnutí za sjednocení jednotlivých území (Nálevka 2004: 144; Stamberger 1963: 278).

Následně se dekolonizační vlna přelila do Francouzského Súdánu, kde Modibu Keita uspořádal 29. prosince 1958 konferenci zástupců zemí bývalé

Francouzské západní Afriky, na které doporučil vytvoření Federace Mali. Smlouva o vytvoření federace byla podepsána pouze Súdánem a Senegalem. V roce 1959 generál de Gaulle uznal plnou nezávislost Federace Mali, která se záhy roku 1960 rozpadla roku (Stamberger 1963: 278–279).

Vyvrcholení dekolonizačního procesu nastalo v roce 1960, který je často označován jako *rok Afriky*. Rok Afriky byl zahájen vyhlášením nezávislého Kamerunu 1. ledna 1960. V jednotlivých koloniích boj o dosažení nezávislosti probíhal odlišně, avšak prakticky všude měly události rychlý spát. V létě roku 1960 vyhlásily všechny francouzské kolonie v Africe, kromě Francouzského Somálska, nezávislost. Na mapě světa se tato změna projevila vznikem nezávislého Dahome (Benin), Pobřeží slonoviny, Nigeru, Čadu, Středoafriické republiky, Konga, Gabonu, Horní Volty (Burkina Faro), Mauretánie a Malgašské republiky (Madagaskar). V tomto roce dostaly nezávislost také francouzská poručenská území Togo a Kamerun.

Reakcí na stav mezinárodního systému bylo přijetí *Deklarace o poskytnutí nezávislosti koloniálním zemím a národům* na XV. zasedání Valného shromáždění OSN dne 14. prosince 1960. Hlasování o přijetí deklarace se zdrželo devět zemí, mimo jiné také koloniální velmoci Velká Británie či Francie. Nicméně vyhlášení nezávislosti nezaručilo naprosté většině afrických států hospodářský vzestup či politickou stabilitu. Překážkou v ekonomickém růstu byla minimální průmyslová základna a nerozvinuté zemědělství (Nálevka 2004: 145–146; Ort 1968: 282; Stamberger 1963: 279; viz obrázek č. 5 přílohy).

2.7 Koncept dobrého vládnutí

Před samotným analyzováním toho, zda konkrétně Středoafriická republika splňuje principy dobrého vládnutí a vymyká se výše uvedeným charakteristikám, je nezbytné čtenáře seznámit se samotným konceptem dobrého vládnutí a s jeho charakteristickými rysy.

Dobrym vládnutím (*good governance*) se rozumí demokratický systém správy, který se zaměřuje na rozvoj společnosti a ekonomiky ve všech oblastech. Země, ve kterých je uplatňován princip dobrého vládnutí, zajišťují spravedlivou distribuci statků plynoucích z hospodářského růstu a zároveň je zde minimalizována korupce, a proto je méně pravděpodobné, že se tyto země budou potýkat s násilím či chudobou.

V rámci OSN se prosazováním a podporováním dobrého vládnutí zabývá řada programů. Patří k nim například Rozvojový program OSN (UNDP), mezi jehož činnosti patří mimo jiné napomáhání státům při přechodech k demokracii. Toho dosahuje prostřednictvím poskytování odborných rad a technické podpory. Dále se dobrému vládnutí věnuje například Demokratický fond OSN (UNDEF), který vznikl v roce 2005. Jeho hlavními úkoly je posilování významu občanské společnosti, podporování lidských práv a podporování všech skupin v účasti na demokracii. Mezinárodní měnový fond podporuje dobré vládnutí prostřednictvím půjček a technické podpory. V boji proti korupci se zaměřuje zejména na preventivní opatření (United Nations 2014; Záhořík 2012: 20).

Hlavní podmínkou pro naplnění konceptu dobrého vládnutí je *zodpovědnost*. Zodpovědností se rozumí zodpovědnost vládních institucí veřejnosti stejně tak jako zodpovědnost soukromého sektoru svým investorům. Dále se koncept vyznačuje *účastí*. Účastí je myšlena rovnoměrná reprezentace mužů a žen v procesu prosazování vlastních zájmů a rozhodování. Jedná se o spojení svobody projevu s organizovanou občanskou společností. Dalším rysem dobrého vládnutí je *transparentnost*. Jedná se o rozhodování a následné prosazování rozhodnutí v souladu se zákony a nařízeními. Tento bod zahrnuje také přístup k informacím, které jsou poskytovány ve srozumitelné podobě.

Dobré vládnutí vyžaduje také efektivní práci institucí v daném časovém horizontu, což je dalším rysem dobrého vládnutí, a sice *včasnost*. *Zákonnost* je dalším charakteristickým rysem dobrého vládnutí. Pod tímto pojmem si lze představit důvěru ve vládu práva ve společnosti a nestranné prosazování zákonů.

K nestrannému uplatňování práva je potřeba nezávislé soudní moci a nezkorumpovatelné policie. V tomto bodě je zahrnuta také ochrana lidských práv.

Pokud jsou rozhodnutí prováděna tak, aby byla v souladu s požadavky společnosti, a zároveň je brán zřetel na životní prostředí, pak lze hovořit o dalším charakteristickém rysu dobrého vládnutí, kterým je *efektivnost*. K tomu, aby společnost prosperovala, je potřeba, aby se do ní všichni lidé cítili zahrnuti a měli pocit rovnosti. *Rovnost* je dalším charakteristickým znakem dobrého vládnutí. Aby bylo možné zjistit, jaký stav je pro společnost nejvýhodnější a jak jej dosáhnout, vyžaduje dobré vládnutí zprostředkovávání jejich různorodých požadavků. To lze pouze na základě porozumění historickému, kulturnímu a sociálnímu kontextu. V tomto případě se jedná o další z hlavních rysů dobrého vládnutí, kterým je *hledání konsenzu*. V neposlední řadě lze za jeden z charakteristických rysů dobrého vládnutí označit také *kontrolu korupce*. Nemusí se jednat pouze o korupci ve smyslu uplácení, nýbrž také ve smyslu dosazování soukromých zájmových skupin či elit do vedení státu, které následně využívají finance veřejného sektoru k soukromým účelům.

V následující části práce se pokusíme zjistit, do jaké míry jsou jednotlivé charakteristiky naplňovány v případě Středoafričké republiky, a jaké faktory brání jejich úspěšnému naplňování (UNESCAP 2013; Záhořík 2012: 21).

3. CESTA K NEZÁVISLOSTI STŘEDOAFRICKÉ REPUBLIKY

V této části práce se naše pozornost zaměří na případovou studii Středoafričké republiky. Jak již bylo řečeno v úvodu, tezí práce je tvrzení, že situace, ve které se země nachází nyní, je přímým dopadem dekolonizace. Aplikováním konceptu dobrého vládnutí se pokusíme přiblížit k cíli práce, kterým je poukázání na vliv dekolonizačního procesu na současnou situaci v zemi a dokázání, že Středoafričká republika principy dobrého vládnutí v důsledku dekolonizace nenaplnuje.

Pro afričké vlády všeobecně je charakteristická neschopnost, nepoctivost a autoritářství. Slušní politici byli vytlačeni z politické scény nečestnými politiky, kteří rozkradli většinu významných zdrojů. Západní vlády a mezinárodní agentury po dlouhou dobu přehlížely skutečnost, že většina peněz je zpronevěřena, a ve své finanční pomoci přesto pokračovaly (McAuslan 1996: 169).

3.1 Francouzské společenství a Středoafričká republika

Dne 28. září 1958 proběhlo v Ubangi-Šari referendum, na základě kterého kolonie přijala ústavu V. francouzské republiky a zároveň se stala autonomní republikou v rámci Francouzského společenství. Pro vstup do Francouzského společenství se vyjádřila většina voličů. Územní shromáždění (*l'Assemblée territoriale*) se 1. prosince 1958 transformovalo na Zákonomárné shromáždění (*l'Assemblée législative*), které jmenovalo novou vládu. Barthélémy Boganda zvolil Abela Gombu ministrem financí, a Davida Dacka ministrem hospodářství, obchodu a vnitra. V dubnu roku 1959 se stal David Dacko premiérem Středoafričké republiky. Během členství ve Francouzském shromáždění musela Dackova vláda s francouzskou metropolí podepsat smlouvy týkající se zahraniční politiky, obrany, ekonomiky, finanční, těžby a vývozu strategických surovin. Ústava Středoafričké republiky byla vystavena na

principech demokracie, na základě modelu francouzské ústavy. Oba návrhy byly přijaty Zákonodárným shromážděním 16. února 1959. V ústavě byla zakotvena základní lidská práva. Dodržování lidských práv, jak jsou ukotvena v ústavě, bude v souvislosti s konceptem dobrého vládnutí popsáno později (Grellet – Mainguet – Soumille 1982:86–88; Kalck 1971: 105; Kalck 1974: 298; Lacina 1987: 647).

3.2 Barthélémy Boganda

Věnujme nyní pozornost osobnosti Barthélémyho Bogandy, který se stal symbolem Středoafriické republiky na cestě k nezávislosti. Barthélémy Boganda se narodil 4. dubna 1910. Po matčině smrti jej adoptovali katoličtí misionáři. Na Štědrý den roku 1924 byl pokřtěn. Vystudoval na misijní škole Svatého Pavla v Bangui a následně vstoupil do seminářů v Kisantu, Brazzaville a Yaoundé a zúčastnil se několika misí. Stal se prvním knězem v Ubangi-Šari.

Politickou kariéru odstartoval 10. listopadu roku 1946, kdy se stal prvním zástupcem kolonie Ubangi-Šari ve francouzském Národním shromáždění. Po svém příjezdu do Paříže byl velmi překvapený, když poznal mentalitu francouzských úředníků ve Francii, protože se naprosto odlišovala od té, se kterou se seznámil prostřednictvím francouzských administrátorů v Ubangi-Šari (Grellet – Mainguet – Soumille 1982: 82; Kalck 1971: 75; Kalck 1974: 274).

Bogandovou stěžejní myšlenkou byl boj za rovnost mezi Francií a jejími africkými državami. Mezi lety 1945 až 1951 Barthélémy Boganda kritizoval praktiky administrátorů a kolonistů v Ubangi-Šari a díky své osobnosti nadchl tamější obyvatele pro touhu zbavit se koloniální správy. Prohlašoval, že všichni obyvatelé Ubangi-Šari by měli mít stejná práva jako Francouzi. Boganda kritizoval rasovou diskriminaci systému dvojích voleb pro bělochy a černochoy, který ve francouzské Africe platil od roku 1946 do roku 1956. Boganda usiloval o dosažení stejných práv pro černochoy i bělochoy a efektivní uplatňování

křesťanských a republikánských principů v Ubangi-Šari a snažil se veřejnost přesvědčit, že kolonizace neblaze ovlivnila Ubangi-Šari (Grellet – Mainguet – Soumille 1982: 83; Kalck 1971: 71–75; Klíma 2012: 298–299).

Jeho snem bylo vytvoření politické organizace, která by nebyla závislá na dotacích a příspěvcích chudých podporovatelů. Proto v roce 1948 založil hnutí Socoulolé (*Société Coopérative de la Lobaye-Lessé*), jehož snahou byla podpora obyvatel žijících na vesnicích a zpřístupnění základních služeb. V roce 1950 se Boganda pasoval do role lidového řečníka a zahájil propagandistické tažení napříč zemí proti francouzské administrativě (Kalck 1971: 77).

Výrazným okamžikem Bogandovy politické kariéry se stal 10. leden 1951, kdy na tržišti v Bokanze vypukl spor mezi portugalskými obchodníky a reprezentanty hnutí Socoulolé. Boganda byl zadržen a spolu se svou ženou, která jej v Bokanze doprovázela, byl dva dny držen pod dozorem. 29. března byl odsouzen ke dvěma měsícům vězení, zatímco jeho žena byla odsouzena ke dvěma týdnům vězení za napomáhání. Tato událost posílila Bogandovu popularitu. Obyvatelé Středoafričké republiky od té chvíle viděli Bogandu nejen jako jejich vůdce, ale také jako „afrického Krista“. V listopadu 1956 se Boganda stává starostou budoucího hlavního města země Bangui (Grellet – Mainguet – Soumille 1982: 85; Kalck 1971: 81–82; Kalck 1974: 279).

Bogandova cesta za nezávislostí Středoafričké republiky byla ukončena 29. března 1959, kdy si letecká katastrofa vyžádala jeho život. Letadlo, ve kterém se přepravoval z Berberati do Bangui, se zřítilo nedaleko údolí Lobyae. V zemi propukl smutek. Bogandův pohřeb se konal v katedrále Notre-Dame v Bangui za přítomnosti tisíců obyvatel. Nehoda je provázena mnoha záhadami, nicméně vyšetřování Generálního sekretariátu civilního letectví prokázalo, že na palubě letadla došlo k explozi (Kalck 1971: 106; Kalck 1974: 302).

Nyní se naše pozornost zaměří na hnutí MESAN. Jedná se o Hnutí za sociální emancipaci černé Afriky (*Mouvement pour l'Émancipation Sociale de l'Afrique*

Noire), které založil Barthélémy Boganda spolu se svými spolupracovníky 28. září 1949 v malé vesničce nedaleko Bangui. V hnutí byly upřesněny principy, které Boganda navrhoval. Patřilo mezi ně mimo jiné osvobození černé rasy nenásilnou revolucí, kterého spojením dosáhnou černoši z celého světa. Stanovy formulované v dubnu 1950 uváděly, že hnutí musí podporovat rozvoj africké společnosti v souladu s charakterem černé Afriky. Ve svém politickém programu se hnutí zavázalo ochraňovat svobodu afrického obyvatelstva, zajistit rovnost mezi muži a respektovat jedinečnost každé společnosti či kmenu. Vytvoření MESAN vyvolalo nespokojenost mezi administrátory a kolonizátory, kteří se snažili Bogandu zbavit moci. Francouzští kolonisté a administrátoři doufali, že budou schopni podlamovat Bogandovy aktivity podporou René Malbranta (Kalck 1971: 79–80; Kalck 1974: 276–278).

3.3 Předsednictví Davida Dacka

Po smrti Barthélémy Bogandy se 30. března 1959 vedení zemské exekutivy formálně ujal Abel Goumba, nicméně jeho prozatímní vláda trvala měsíc. David Dacko, předseda hnutí MESAN, který se označil za duchovního následovníka Bogandy, se rozhodl kandidovat a v květnu téhož roku byl zvolen předsedou vlády. Goumba si uvědomoval Dackovu silnou pozici, a proto se rozhodl jej v kandidatuře podpořit. Poté, co se Dacko chopil předsednictví země, nahradil jej v pozici starosty Bangui a prezidenta hnutí MESAN senátor Etienne Ngounio. Prezidentem Zákonodárného shromáždění se stal Pierre Maleombho. Abel Goumba zůstal státním tajemníkem, ale z pozice ministra financí byl odvolán (Grellet – Mainguet – Soumille 1982: 88; Kalck 1971: 107; Kalck 1974: 303).

Na jaře roku 1960 se zástupci Ubangi-Šari, Francouzského Konga, Čadu a Gabonu dohodli na vytvoření Unie středoafriických republik. Její charta však nikdy nevstoupila v platnost. Unie se fakticky rozpadla ještě před svým vznikem, protože Gabon vytvoření federace zamítl a rozhodl se pro individuální jednání s Francií. V květnu 1960 nahradil Maleombha v čele Zákonodárného shromáždění

Dackův přítel Adama-Tamboux. Několik měsíců později nespokojenci z MESAN založili Hnutí za evoluci centrální Afriky MEDAC (*Mouvement d'Evolution Démocratique de l'Afrique Centrale*), které se odkazovalo na politické dědictví Bogandy (Kalck 1974: 303–304, Klíma 2012: 298–299).

3.4 Nezávislost

Jak bylo avizováno v předchozí kapitole, vyhlášení nezávislosti kolonií se odvíjí od vývoje uvnitř Francouzského Společenství. Nezávislost Středoafriické republiky byla vyhlášena 13. srpna 1960. Proces vedoucí k vyhlášení nezávislosti začal však již 4. července 1960, kdy byli v Elysejském paláci generálem de Gaullem přijati představitelé čtyř zemí bývalé Francouzské rovníkové Afriky. Středoafriická republika vyjádřila touhu setrvat ve Společenství a ochotu podepsat dohody obdobné těm, které Francie uzavřela s Federací Mali a Madagaskarem. Díky těmto dohodám byly pravomoci předány středoafriickým institucím. Zároveň byla přijata opatření, která měla zmírňovat následky související s předpokládaným francouzským odchodem. Francie si takto chtěla zachovat privilegovaný obchodní systém a středoafriickým produktům byl slíben odbyt na trzích v Evropě. Na zasedání ze dne 21. července Zákonnodárné shromáždění Středoafriické republiky tyto dohody ratifikovalo (Grellet – Mainguet – Soumille 1982: 89; Kalck 1971: 118–119).

Jak již bylo zmíněno, slavnostní vyhlášení nezávislosti proběhlo 13. srpna 1960 před palácem guvernéra. André Malraux, zástupce francouzské vlády, který byl pověřen podpisem smluv o nezávislosti a spolupráci, při této příležitosti prohlásil, že žádný stát nemůže existovat bez fungujícího vedení, a z tohoto důvodu Francie nechala ve Středoafriické republice svůj systém správy (Kalck 1971: 119; Kalck 1974: 304).

S vyhlášením nezávislosti si vláda uvědomila, že prestiž Středoafriické republiky bude na mezinárodní scéně posílena legitimně zvoleným prezidentem. Prvním prezidentem Středoafriické republiky byl 14. srpna 1960 jmenován David

Dacko, který byl od roku 1959 předsedou MESAN, ministrem obrany a ministrem spravedlnosti. Během svého úřadu se snažil udržet jednotu etnicky rozmanité země bez silnějších ekonomických vazeb mezi jednotlivými regiony. Jeho snaha však nebyla příliš efektivní, neboť brzy po vyhlášení nezávislosti propuklo v zemi k vnitřnímu napětí, které vyvrcholilo 17. listopadu, kdy v Bangui proběhla demonstrace proti omezování lidských práv. Tato demonstrace byla provázena rozpuštěním opozice dne 23. listopadu. Stejněho dne si prezident Shromáždění vyžádal zrušení Goumbovy imunity, neboť byl obviněn ze zveřejnění plakátu, který pobízel obyvatelstvo k demonstraci. Abel Goumba a další členové hnutí MEDAC byli dočasně uvězněni. Do OSN byla Středoafriická republika přijata na návrh Francie a Tuniska 20. září 1960. Stálým reprezentantem a zároveň prvním diplomatem Středoafriické republiky se stal Michel Gallin-Douathe. Středoafriická republika si jako svou vlajku zvolila tu, kterou Boganda původně navrhl pro Unii středoafriických republik. Podoba vlajky zůstala zemi dodnes (Grellet – Mainguet – Soumille 1982: 89; Kalck 1971: 103, 120–123; Kalck 1974: 307; Klíma 2012: 364–365).

Po výše zmíněném výčtu událostí, které se ve Středoafriické republice staly během cesty k vyhlášení nezávislosti, lze již v období předsednictví Davida Dacka sledovat trendy, které jsou v rozporu se základními rysy dobrého vládnutí. Na příkladu odvolání Pierre Maleombha z pozice předsedy Zákonodárního shromáždění a dosazení Dackova přítele Michela Adama-Tambouxe lze pozorovat jeden z charakteristických prvků dobrého vládnutí, kterým je *kontrola korupce* ve smyslu dosazování svých blízkých do vedoucích pozic. Do tohoto bodu lze zahrnout také skutečnost, že během Dackova předsednictví byl dovoz a vývoz kontrolován pěti velkými koloniálními společnostmi. Vyústěním dalšího porušení zásad dobrého vládnutí, a to *zákonnosti*, která se vyznačuje ochranou lidských práv, lze označit demonstraci hnutí MEDAC ze dne 17. listopadu 1960. Během této demonstrace, která byla bezprostředně rozehnána, obyvatelé Středoafriické republiky poukazovali na omezování občanských práv. V rozporu s

tímto rysem dobrého vládnutí je také následné uvěznění členů opozice, zejména pak Abela Goumby (Kalck 1971: 119; Kalck 1974: 306).

S nadsázkou lze říci, že s Bogandovou smrtí se ve Středoafričské republice zrodilo období nestabilních vlád a autoritářských vládců, za jejichž hlavní prioritu nelze označovat blaho země a tamějších obyvatel. Na toto období se zaměříme v následujících kapitolách.

4. OBDOBÍ PO VYHLÁŠENÍ NEZÁVISLOSTI

Předseda vlády Dacko byl jmenován 1. ledna 1961. Byly obsazeny také posty představitelů obvodů. Na Dackem jmenované vládě lze sledovat popírání konceptu dobrého vládnutí, neboť většina jím jmenovaných ministrů, poslanců a prefektů vnímala svou pozici jako rychlý způsob zbohatnutí. Svou funkci nevnímali jako prostředek, jak zajistit veřejný prospěch. V roce 1961 byl také založen Hlavní soud Středoafričké republiky a David Dacko jmenoval jeho vrchním soudcem Hectora Riviéreze. Ekonomická situace země byla velmi špatná. Středoafričská republika musela stejně jako ostatní africké státy uvalit kvóty na produkci kávy. Zároveň musela souhlasit se zákazem rozšiřování plantáží, čímž byl zpomalen ekonomický růst země¹. Dacko si uvědomoval, že ekonomika země nezávisí pouze na pracujících rolnících, ale také na snižování ceny dopravy, energie a dovozu, přičemž právě ten měl být snižován prostřednictvím zakládání nových továren produkujících klíčové produkty nutné pro uspokojování potřeb společnosti. Ekonomika založená na dovozu hotových výrobků a vývozu primárních surovin, jako tomu bylo za období kolonialismu, podle něj neumožňovala zemi dostatečný rozvoj země. Proto musel zahájit odvážnější politiku než za období kolonialismu. Jeho autorita, kterou získal díky úspěchu ve volbách, mu umožnila prosazovat reformy v oblasti produkce bavlny a těžby diamantů (Kalck 1971: 125–128, 139; Kalck 1974: 312–320).

V oblasti těžby diamantů dominovala izraelsko-středoafričská společnost, která vlastnila monopol na nákup diamantů. Přestože v roce 1963 vytvořil Dacko burzu diamantů, bylo odvětví těžby diamantů naprosto neorganizované. Produkce diamantů byla ovládána pochybnými zprostředkovateli z celé země. Komercializace obchodu s diamanty umožnila zakrývat prudký pokles obchodních společností, což vedlo k tomu, že legislativa týkající se těžby musela

¹ Africké země produkující kávu musely souhlasit se zavedením omezujících kvót, kterými se snažily stabilizovat cenu kávy na již přeplněném světovém trhu (Kalck 1971: 126).

být zrevidována. V roce 1961 při své cestě do vnitrozemí Dacko zjistil, že většina obyvatel nově nastavený režim kritizuje a přeje si návrat kolonizátorů. Na této skutečnosti lze demonstrovat absenci dalšího rysu konceptu dobrého vládnutí, kterým je *efektivnost* vyznačující se rozhodováním v souladu s požadavky společnosti. Národní armáda se začala vytvářet až v roce 1962. Do té doby se o obranu státu starala francouzská vojska (Kalck 1971: 126–128, 139; Kalck 1974: 312–321).

Díky závislosti Středoafričké republiky na Francii nemohl Dacko rozvíjet vlastní zahraniční politiku státu, a proto Středoafričká republika uplatňovala až do roku 1963 mezinárodní politiku, která jí byla stanovena bývalou metropolí. V tomto roce byly rozšířeny zahraniční vztahy Středoafričké republiky. Dne 20. května 1963 Dacko veřejně vyjádřil podporu ghanskému projektu na kontinentální vládu, jejíž hlavní sídlo by se nacházelo v Bangui. Tento projekt byl předchůdcem Organizace africké jednoty (Kalck 1971: 148; Kalck 1974: 325–326).

V listopadu roku 1963 byla pozměněna ústava a volební období poslanců bylo prodlouženo na sedm let. Na začátku ledna 1964 Dacko zorganizoval prezidentské volby, ve kterých byl jediným účastníkem, tudíž byl jednoznačně zvolen. Již 15. března 1964 bylo obnoveno Národní shromáždění. Parlament se postupně stal zanedbatelným tělesem a pozice Adama-Tamboux se stávala vysloveně symbolickou (Grellet – Mainguet – Soumille 1982: 89; Kalck 1971: 139; Kalck 1974: 315).

Dne 29. září 1964 byly podepsány smlouvy o kulturní, obchodní a technické spolupráci mezi Středoafričskou republikou a Čínskou lidovou republikou, čímž byla zahájena diplomatická spolupráce. Stejného dne Dacko podepsal smlouvu s čínským velvyslancem o poskytnutí první části půjčky. V roce 1965 do Středoafričké republiky dorazila čínská delegace, která se zajímala zejména o život tamějších obyvatel. V listopadu téhož roku Dacko požádal čínského velvyslance o druhou část půjčky. Žádal půjčku v penězích, nikoli v naturáliích, a

právě proto byl tento požadavek zamítnut (Kalck 1971: 149–150; Kalck 1974: 327–328; Sino-Africa 2014).

Nespokojenost mezi obyvateli narůstala. Z tohoto důvodu vláda v dubnu roku 1965 vytvořila Všeobecný svaz pracujících jako kontrolovanou odborovou centrálu. V tomto období v zemi byly pouze dvě nemocnice a dvouletý plán rozvoje na léta 1965-1966 existoval pouze po formální stávce (Klíma 2012: 364–365).

4.1 Přebírat

Během oslav státního svátku 1. prosince 1965 si Dacko uvědomoval, že nemá absolutně žádnou podporu. Již 31. prosince 1965 byl David Dacko svržen a moci se ujal vrchní velitel armády, absolvent francouzských důstojnických škol Jean-Bedel Bokassa. Během vojenského převratu přišlo o život osm lidí, mezi nimiž byl také bývalý ministr zahraničí, Maurice Dejean. Ostatní úředníci, spolu s plukovníkem Jeanem Izamem, který se na převratu podílel, byli zajati. Dacko, prchající do Mbaiki, byl unesen do paláce, kde podepsal oznámení, že předává pravomoci Bokassovi. Následujícího dne plukovník Bokassa oznámil v rádiu: „Od dnešních 3 hodin a 20 minut se vaše armáda ujala vedení státu. Současná vláda odstupuje. Nastala hodina spravedlnosti. Buržoazie je odstraněna a bylo zřízeno nové období rovnosti mezi občany. Občané Středoafričké republiky, armáda ochrání vás a vaše statky. Všechny dříve uzavřené dohody se zahraničními státy budou respektovány. Vyzývám vás, abyste pokračovali ve své činnosti, jako tomu bylo minulosti. Ať žije republika!“ (Kalck 1974: 331).

V lednu roku 1966 Bokassa rozpustil Národní shromáždění i Hospodářskou a sociální radu. Revoluční rada, v jejímž čele stanul sám plukovník Bokassa, se ujala moci 3. ledna 1966. Režim zavedený Bokassou spočíval na dvou ústavních aktech, které příliš nekorespondovaly s principy dobrého vládnutí, zejména s principem *účasti*. První ústavní akt totiž umožňoval hlavě státu využít všech

prostředků k udržení pořádku a zároveň rušil ústavu z listopadu 1964 s dodatkem, že bude nahrazena novou ústavou, která bude odsouhlasena lidem. Druhý přiděloval prezidentovi republiky absolutní výkonnou moc, čímž nebyla zajištěna reprezentace různorodých zájmů obyvatelstva. Bokassův režim byl přijat vesměs pozitivně, neboť se neočekávalo, že bude fungovat déle než půl roku (Grellet – Mainguet – Soumille 1982: 91; Kalck 1971: 154–157; Kalck 1974: 330; Klíma 2012: 364–365).

4.2 Jean-Bedel Bokassa

V návaznosti na výše zmiňovaný státní převrat z 31. prosince 1965, zaměříme nyní naši pozornost na jeho vůdčí osobnost, generála Jean-Bedela Bokassu. Jedná se bezesporu o jednoho z nejznámějších diktátorů novodobé africké historie, jehož nejslavnějším počinem bylo jmenování se doživotním císařem nově vyhlášeného Středoafriického císařství. V této části kapitoly bude zároveň popsáno období jeho vlády.

Jean-Bedel Bokassa se narodil 22. února 1921 v Boubangui. V dětství přišel o oba rodiče, a proto byl vychováván v katolických misiích. V roce 1939 nastoupil do francouzské armády, kde jeho vojenská kariéra trvala bezmála čtvrt století a ve francouzských ozbrojených silách prožil téměř 24 let. V červenci roku 1961 se stal kapitánem a posléze plukovníkem a náčelníkem generálního štábu ozbrojených sil Středoafriické republiky. Sám sebe nejprve jmenoval generálem a později maršálem. Ve svém prvním veřejném vystoupení po převratu Jean-Bedel Bokassa tvrdil, že jeho přáním je skoncovat s korupcí, sociální nerovností a se zneužíváním veřejných funkcí k dosahování osobních výhod. Následně měl jeho režim podporu zejména Francie a Spojených států amerických. Dne 2. dubna 1968 vytvořil s Kongem-Kinshassa a s Čadem Svaz středoafriických států, který byl od svého počátku neschopný existence. V srpnu roku 1970 byla vyhlášena pozemková reforma. Navzdory svému prohlášení z ledna 1966 začal Bokassa od 2. března 1972, kdy se stal doživotním prezidentem, systematicky okrádat stát,

čímž se ekonomická situace začala rapidně zhoršovat. Sám sebe pasoval do role hlavního distributora diamantů vytvořením vlastní obchodní společnosti poté, co zakázal činnost konkurenční francouzské společnosti. V roce 1976 nahradil rozpuštěnou vládu Radou středoafriické revoluce (Grellet – Mainguet – Soumille 1982: 92; Kalck 1971: 154; Klíma 2012: 365, 441; Lacina 1987: 649).

Dne 4. prosince 1976 se dal po vzoru Napoleona ve svých padesáti šesti letech korunovat císařem Bokassou I. Korunovace Bokassy I. a jeho ženy, císařovny Catherine, se uskutečnila v Bokassově sportovním paláci na Bokassově třídě. Celkové náklady na celý slavnostní akt korunovace se rovnaly ročnímu příjmu státního rozpočtu, což v té době bylo přibližně dvacet milionů amerických dolarů. Středoafriická republika se tímto krokem změnila na Středoafriické císařství, kdy byla přijata také nová ústava. Císařský dvůr se usídlil v Berengu v Lobaye, zatímco sídlo vlády i nadále zůstalo v hlavním městě. Sociální propast mezi úzkou vládnoucí vrstvou a širokými masami strádajícího obyvatelstva se od počátku Středoafriického císařství dále prohlubovala. Bokassa vytvořil absolutní kleptokracii, vynucoval si úplatky, do vlády jmenoval členy své rodiny a získal monopol na důležité komodity. Na konci císařského období se jeho jmění odhadovalo přibližně na miliardu francouzských franků (Grellet – Mainguet – Soumille 1982: 93; Klíma 2012: 441; Lacina 1987: 445).

V souvislosti s výše popisovaným Bokassovým jednáním nelze hovořit o naplňování konceptu dobrého vládnutí. Skutečnost, že sám sebe jmenoval doživotním prezidentem a posléze také císařem, popírá jeden ze základních rysů dobrého vládnutí, kterým je *účast*. Zároveň se období Bokassovy vlády vyznačuje vysokou mírou *korupce*, jejíž existence je nepřijatelná, chceme-li uvažovat o uplatňování konceptu dobrého vládnutí. Vedle systematického rozkrádání státu a vytvoření absolutní kleptokracie se jednalo zejména o dosazování členů Bokassovy rodiny do vlády. Jedná se také o Bokassovu korunovaci, která stála přibližně dvacet milionů amerických dolarů, které měly být primárně využity ve prospěch tamějších obyvatel, nicméně posloužily jako

prostředek k demonstraci Bokassova despotismu. Do tohoto bodu lze zahrnout také Bokassův monopol na těžbu diamantů, který mu zajišťoval naprostou kontrolu nad jejich těžbou a zároveň stálý přísun financí.

Odpor vůči vládě vyvrcholil v roce 1979, kdy proběhla série stávek a demonstrací, během kterých účastníci protestovali zejména proti rychlému růstu cen základních životních potřeb. Tvrdé potlačení dubnové demonstrace gymnazistů, kteří si museli kupovat školní uniformy od firmy patřící Bokassově ženě, vyvolalo protesty u nevládní organizace Amnesty International soustředící se na monitoring demokracie v jednotlivých zemích světa, neboť demonstrace si vyžádala mnoho obětí a většina studentů byla uvězněna. Toto odhalení uvrhlo francouzskou vládu do složité situace, neboť za účelem strategických a ekonomických výhod Bokassův režim podporovala, ale zároveň bylo nepřijatelné, aby podporovala nedemokratický režim, kde jsou porušována lidská práva. Brutální potlačování protivládních akcí tudíž přesvědčilo západní protektory císařského režimu o jeho neudržitelnosti. Francouzská vláda na násilné potlačení demonstrací reagovala pozastavením finanční pomoci Středoafričské republice a zahájením vojenské operace Barracuda dne 20. září 1979. Bokassa utekl do Pobřeží slonoviny a po svém návratu v roce 1986 byl odsouzen k smrti za zradu, mučení a kanibalismus. Později byl odsouzen na deset let vězení, ale Kolingba jej roku 1993 amnestoval. Jean-Bedel Bokassa zemřel 3. listopadu 1996 na infarkt (French 1996; Grellet – Mainguet – Soumille 1982: 94; Klíma 2012: 441–442; Lacina 1987: 649).

Nenaplňování konceptu dobrého vládnutí můžeme sledovat také na samém konci Bokassovy éry. Nespokojenost společnosti s vládou, stejně jako tomu bylo za prezidentství Davida Dacka, nekoresponduje s *efektivností*, která se vyznačuje jednáním v souladu se zájmy široké společnosti. Během potlačování demonstrací v roce 1979 byla porušována základní lidská práva, i přes skutečnost, že ochrana lidských práv je jedním z pilířů *zákonnosti*, jednoho ze základních rysů konceptu dobrého vládnutí.

4.3 Od rekonstrukce republiky po současnost

K obnovení Středoafričké republiky došlo 20. září 1979, kdy byl Bokassa svržen francouzskými ozbrojenými silami. Novým prezidentem se stal David Dacko. Dne 26. září 1979 oznámila francouzská vláda, že do Středoafričké republiky za účelem napravení ekonomické situace znovu poskytne finanční pomoc. Zkorumpovanost vlády v Bangui, jejímiž členy se stala řada Bokassových ministrů, však stejně přetrvávala. Měsíčně dostávala od Francie miliardu středoafričských franků na platy úředníků. Na této skutečnosti lze pozorovat jednání neslučující se s již několikrát zmiňovaným rysem dobrého vládnutí, tedy *kontrolou korupce*. V březnu roku 1980 byl francouzskou a středoafričskou vládou představen plán na obnovu středoafričké ekonomiky, který obsahoval finanční opatření, jako například dodržování rozpočtu, redukci množství úředníků, plán na snižování dluhu či kontrolu státních výdajů, a zároveň určoval obnovení ekonomiky a společnosti zlepšováním obchodních kultur (Grellet – Mainguet – Soumille 1982: 94–95; Lacina 1987: 650).

Vláda Davida Dacka se vyznačovala značnou nestabilitou. Po prezidentských volbách z roku 1981, ve kterých Dacko získal těsných 50,23 % hlasů, pokračovaly protesty proti jeho staronové vládě, která vynakládala většinu financí státního rozpočtu na neefektivní byrokracii. V létě téhož roku byl vyhlášen výjimečný stav a politické strany byly rozpuštěny. Stejněho roku, konkrétně 1. září, byl Dacko opět svržen, tentokrát generálem André Kolingbou. Moc tak převzal Vojenský výbor národní obnovy, který vojenský převrat hájil snahou o zachování demokracie. André Kolingba se stal hlavou státu, předsedou vlády a zároveň ministrem obrany. Ve skutečnosti ovšem vládl diktátorsky, tudíž o zachování demokracie se nedá hovořit. V roce 1986 založil Středoafričké demokratické sdružení, které bylo spíše autoritářského charakteru. Sám André Kolinba vládl diktátorsky, tudíž jeho vláda nenaplňovala principy dobrého vládnutí. Dá se říci, že jako diktátorský vládce prosazoval zájmy pouze určité skupiny obyvatelstva, tudíž nebyla uplatňována *rovnost*. S tímto bodem souvisí

také nedostatečná reprezentace zájmů obyvatelstva, která spadá pod jeden ze základních charakteristických rysů dobrého vládnutí, kterým je *efektivnost*. Kolingbova vláda nenaplnovala také další z principů dobrého vládnutí, kterým je *včasnost*, pro kterou je typická efektivní práce institucí (African Elections Database 2011; Klíma 2012: 442; Lacina 1987: 650).

André Kolingba v roce 1991 vytvořil funkci předsedy vlády, do které byl jmenován bývalý předseda soudu s Bokassou Édouard Frank. Na nátlak ze zahraniční Kolingba svolil s uspořádáním prvních otevřených prezidentských voleb. Vítězem z nich vzešel absolvent agronomického institutu v Paříži, Ange-Félix Patassé, který získal většinu obdržených hlasů. Politické spory mezi příznivci Patassého a Kolingby přerostly do ozbrojených bojů. Situace se uklidnila v lednu 1999 až díky dohodám z Bangui. Téhož roku byl Patassé znovu zvolen prezidentem. Jak dokazují údaje neziskové organizace Freedom House, korupce ve Středoafričské republice v roce 1998 znemožňovala efektivní fungování soudního systému. Zároveň v zemi nebyl kladen velký důraz na práva žen, jejichž možnosti politické participace byly značně omezeny² (Freedom House 2014a; Klíma 2012: 442; Mehler 2011: 120).

Ange-Félix Patassé se však netěšil velké popularitě. Jeho vláda se mimo jiné vyznačovala také *korupcí* a rozkrádáním státu, což nekoresponduje s principy dobrého vládnutí. Jak již bylo zmíněno, korupce je ve státu, kde má být uplatňováno dobré vládnutí, nepřípustná. V květnu roku 2001 proti němu vypukl puč, a to díky libyjské intervenci. Situaci v regionu měla zajistit mise OSN MINURCAT, nicméně její kompetence nebyly dostatečně velké k zastavení konfliktu. Ange-Félix Patassé byl svržen 15. března 2003 bývalým náčelníkem generálního štábu, kterým byl François Bozizé Yangouvounga, který se prohlásil prezidentem a na rok 2005 slíbil vyhlášení voleb. Státní převrat byl veřejností přijat bez námitek. Na základě údajů organizace Freedom House lze

² Státům, ve kterých politická práva a občanské svobody nejsou respektována vůbec, je přiřazena hodnota 7

Středoafričskou republiku v roce 2013 označit za částečně svobodnou a v oblasti politických práv a občanských svobod ji lze přiřadit hodnotu 5. V listopadu 2004 však v severní části města Birao začala občanská válka, kdy se proti vládě postavili Michel Djotodia, Damane Zakaria a další velitelé Svazu demokratických sil za sdružení. Jedním z důvodů byla nespokojenost s novou ústavou (BBC 2004; Freedom House 2014b; Klíma 2012: 518; Mehler 2011: 122).

Bozizé byl v květnu roku 2005 zvolen prezidentem. V oblasti Birao vrcholila občanská válka, při které v roce 2007 byly pobity stovky civilistů a vypáleny tisíce domů. Válku ukončil až mír mezi vládou a Svazem demokratických sil, který byl uzavřen v dubnu roku 2007. Povstalcům byla udělena amnestie. Podle údajů organizace Freedom House Středoafričské republiky v roce 2007 náležela v oblasti respektování politických práv hodnota 5. Státní armáda převzala oblast Birao v listopadu 2010, ale zanedlouho na oblast zaútočil Vlastenecký konvent za spravedlnost a mír vedený Charlesem Mossim. Pod kontrolu středoafričské armády se Birao dostalo počátkem prosince téhož roku.

V lednových volbách z roku 2011 zvítězil François Bozizé, druhý skončil Ange-Félix Patassé. Patassé však nedlouho po volbách zemřel na cukrovku. Parlamentní volby proběhly 23. ledna a 27. března 2011. Šedesát jedna míst získala středová Národní konvergence Kwa Na Kwa, dvacet šest křesel připadlo nezávislým, jedenáct křesel obsadila „prezidentská většina“ a jedno křeslo dostalo jak Demokratické středoafričské sdružení, tak Hnutí za osvobození středoafričského lidu.

Předtím, než se práce bude zabývat současnou situací, je důležité zhodnotit situaci, ve které se země nacházela během vlády Françoise Bozizého. V tomto období lze také sledovat nesoulad s konceptem dobrého vládnutí. Příkladem nám budiž již zmiňovaná občanská válka, během které přišli o život občané Středoafričské republiky. Tato skutečnost nekoresponduje se *zákoností*, která se vyznačuje ochranou lidských práv. Lze uvést také absenci *efektivnosti*, pro kterou

je typické rozhodování v souladu se zájmy široké společnosti. Zároveň se v souvislosti s vládou Françoise Bozizého nedá hovořit o efektivní práci institucí, která je typická pro *včasnost* (Freedom House 2014c; Klíma 2012: 518; Mehler 2011: 126).

5. SOUČASNÁ SITUACE

5.1 Situace před převratem

Středoafriická republika se potýká s nestabilitou již od svého vyhlášení nezávislosti. Od Bozizého převzetí moci v březnu 2003 byla situace v zemi značně nestabilní. Jak již bylo opakovaně řečeno, nebylo výjimkou, když představitelé státu využívali státního majetku ve svůj vlastní prospěch. Ačkoliv jsou dějiny země protkány státními převraty, konflikty i korupcí, stalo se náboženství rozbuškou k nepokojům teprve v souvislosti s aktuálním vývojem. Charakter konfliktu se však vyvíjel, v samotném počátku nebyla primární příčinou střetů náboženská nevraživost, nýbrž nespokojenost s vládou prezidenta Bozizého. Posléze, když muslimské hnutí Séléka svrhlo prezidenta Bozizého a následně páchalo násilí na křesťanských skupinách, se konflikt posunul do náboženské dimenze. V rámci sebeobrany křesťanská část obyvatel vytvořila milici Anti-Balaka, jejímiž cíli jsou muslimské skupiny obyvatel. Během první dekády 21. století vykazovala Středoafriická republika rysy špatného vládnutí, přičemž v cestě k dosažení dobrému vládnutí pomáhá zemi svou přítomností a finančními prostředky řada mezinárodních organizací, mezi něž patří Africká unie, Organizace spojených národů také Evropská unie, zejména pak Francie. Podle údajů organizace Transparency International Středoafriická republika v roce 2009 dominovala na seznamu států s nejvyšší mírou korupce (ICG 2007; ICG 2008; Fahsi 2013; Thomson 2010; Transparency International 2014; Vircoulon 2013b).

Ve Středoafriické republice byla od roku 2010 přítomná mise Organizace spojených národů BINUCA. Dále pak Hospodářské společenství středoafriických států ECCAS (*Economic Community of Central African States*) a Francie, která byla v zemi od vyhlášení nezávislosti vojensky přítomna téměř nepřetržitě. Tato zahraniční přítomnost přesto nezabránila státnímu převratu, neboť v zemi se neustále objevovalo politické násilí a ke korupci náchylní politici. V březnu roku

2012 poskytl Světový potravinový program Středoafričké republiky potravinovou pomoc pro uprchlíky a vnitřně vysídlené osoby. V říjnu téhož roku rozhodla vláda Středoafričké republiky o založení uprchlického tábora ve městě Zémio. Tato operace proběhla pod dozorem Úřadu vysokého komisaře OSN pro uprchlíky a Národní komisí pro uprchlíky. Na zakládání tábora se podílel také Dětský fond OSN (OCHA 2012a: 1; OCHA 2012b: 2; Vircoulon 2010; Vircoulon 2013b).

Již dne 26. listopadu 2012 byla nedaleko města Kabo napadena středoafričká armáda FACA (*Forces armées centrafricaines*) skupinou ozbrojenců. Tento útok si vyžádal devět obětí. Středoafričká armáda o dva dny později dorazila do města Kabo, aby zajistila bezpečnostní situaci. V tomto okamžiku dočasně přerušily své aktivity v regionu humanitární organizace, mezi nimi například Dánská rada pro uprchlíky a Solidarités International. Provoz svých pracovišť v Ndélé a Kabo obě nevládní organizace obnovily až 25. ledna (OCHA 2012a: 1; OCHA 2013a: 1).

5.2 Vyústění situace

Začátek nepokojů bylo možné vyzorovat již 10. prosince 2012, kdy rebelové z koalice Séléka pod vedením Michela Djotodia převzali kontrolu nad severovýchodními městy Ndélé, Sam Ouandja a Ouadda. Hnutí Séléka se skládalo z ozbrojených hnutí, která se vyskytovala zejména na severovýchodě země. Jednalo se o hnutí Úmluva vlastenců pro spravedlnost a mír CPJP (*la Convention des patriotes pour la Justice et la paix*), Unie demokratických sil za sjednocení UFDR (*l'Union des Forces Démocratiques pour le Rassemblement*), Demokratická fronta lidu Středoafričké republiky FDPC (*Front démocratique du peuple centrafricain*), Vlastenecká úmluva pro blaho země CPSK (*Convention Patriotique pour le Salut wa Kodro*) a nově vytvořenou Alianci pro obrodu a znovuzrození ARR (*Alliance pour la renaissance et la refondation*). Jejich nespokojenost vycházela z přesvědčení, že prezident Bozizé nedodržel mírovou dohodu z Biraa z roku 2007 a poté také dohodu z Libreville z roku 2008.

Rebelové následně obsadili města Bria, Batangafo, Kabo, Ippy, Kaga Bandoro, Bambari a Sibut. Většina nevládních humanitárních organizací byla přemístěna do hlavního města Bangui. Na žádost prezidenta Bozizého vyslala čadská vláda vojska na podporu jeho režimu. François Bozizé požádal o vojenskou ochranu svého režimu také Francii, která však vyslání vojsk do Bangui odmítla a vyslala vojska určená pouze na ochranu francouzských obyvatel a mezinárodního letiště v Bangui (Cowell 2013; ICG 2013a; OCHA 2012b: 1; OCHA 2013b).

Reakcí na tyto události bylo konání mimořádného summitu ECCAS, jehož hlavní náplní bylo vyřešení krize. Toho mělo být dosaženo složením zbraní a podepsáním dohody z Libreville. Prezident Bozizé vyjádřil ochotu vyjednávat a vytvořit vládu národní jednoty. Také přislíbil, že nebude v roce 2016 znovu kandidovat na prezidenta. Již 27. prosince Rada bezpečnosti OSN upozornila na ohrožování civilního obyvatelstva a porušení dohod z Libreville členy hnutí Séléka. V napadených oblastech byla ohrožována základní lidská práva. Humanitární organizace upozornily na hrozbu sexuální násilí vůči ženám a dívkám a možnosti výskytu dětských vojáků (ICG 2013a; OCHA 2013b; OCHA 2013c).

Násilí mělo být ukončeno dne 11. ledna 2013, kdy byla zástupci hnutí Séléka a vládou Středoafričské republiky po třídenním jednání podepsána Librevillská dohoda. Zároveň se rebelové se spolu s prezidentem Bozizém dohodli na rozpuštění Národního shromáždění a vytvoření jednotné vlády. Nová vláda se měla skládat ze zástupců rebelských hnutí, zejména pak hnutí Séléka, demokratické opozice, neozbrojených vojensko-politických skupin, občanské společnosti a v neposlední řadě také vládnoucí strany. Premiérem byl zvolen zástupce opozice Nicolas Tiangaye, který měl mít na starosti správu financí a rozpočtu. Zástupci premiéra byli zvoleni Michel Djotodia a Am Nondroko. Zastoupení žen v nové vládě bylo velmi nízké. Po podepsání mírových dohod se situace v zemi uklidnila, a proto se již 13. ledna vrátili do Bangui zaměstnanci

OSN, aby pokračovali ve vykonávání humanitární pomoci (Dabany 2013; OCHA 2013a: 1; OCHA 2013d).

Necelý týden po podepsání Librevillské dohody prezident François Bozizé oficiálně jmenoval předsedou vlády právníka Nicolase Tiangayeho. Jeho hlavním úkolem bylo sestavení nové vlády. Vláda byla oficiálně jmenována 3. února. Nevládní organizace Solidarités International a Dánská rada pro uprchlíky vyslaly v lednu své mise do regionů Kabo a Banagafo-Kabo-Ouandago, které byly od událostí z prosince 2012 oslabeny. Dne 23. ledna zahájil Úřad OSN pro koordinaci humanitární činnosti misi v Ndélé. Hlavními cíli této mise bylo vyjednávání s hnutím Séléka a zmírnění dopadu této krize na životy obyvatel města Ndélé. Stejného dne dorazil do Bangui Stálý zástupce rozvojového programu OSN pro Středoafričskou republiku (Fort 2013; OCHA 2013a: 1–2; OCHA 2013e; OCHA 2013f).

Zástupci hnutí Séléka však upozorňovali na prezidentovo nedodržování podmínek stanovených v mírové dohodě z Libreville, a proto dne 17. března vydali na prezidenta Bozizého ultimátum, v němž jej vyzývali k jejich dodržování. Během pětidenního ultimáta mělo být splněno například propouštění politických vězňů a repatriace zahraničních vojsk. Dne 24. března rebelové obsadili hlavní město Středoafričské republiky, Bangui. Po svržení prezidenta Bozizého v březnu 2013 souhlasili partneři Středoafričské republiky, v čele s ECCAS, s uznáním nové vlády národního jednání pod podmínkou, že bude vyřešena bezpečnostní situace v zemi a oživena ekonomika. Samozvaný prezident Michel Djotodia prohlásil ústavu za neplatnou a rozpustil parlament, přičemž nová vláda nebyla jmenována (Châtelot 2013; ICG 2013b; OCHA 2013g).

Na základě dohody z Libreville byla dne 31. března oficiálně oznámena existence nové vlády. Předseda vlády Nicolas Tiangaye jmenoval parlament národní jednoty, skládající se z třiceti čtyř členů. Hnutí Séléka zde bylo zastoupeno devíti poslanci, osm křesel náleželo bývalým vůdcům opozice a

šestnáct míst připadlo zástupcům občanské společnosti. Ministrem obrany se stal prezident Michel Djotodia. Náplní nové vlády národní jednoty bylo zajištění bezpečnosti země, zorganizování voleb a nastolení ekonomických a sociálních reforem navržených v Libreville. Stále však nebyla vyhlášena ústava a parlament (ICG 2013b; OCHA 2013h).

Prozatímním prezidentem byl Přejchodnou národní radou dne 13. dubna zvolen vůdce hnutí Séléka Michel Djotodia. Jeho volební období nemělo přesahovat osmnáct měsíců, přičemž jeho hlavním posláním mělo být zlepšení bezpečnostní situace v zemi. Generální tajemník OSN však 15. dubna odsoudil brutální jednání hnutí Séléka vůči civilnímu obyvatelstvu. Dne 23. dubna se předseda přechodné vlády, Nicolas Tiangaye, setkal v Bruselu s komisařkou pro mezinárodní spolupráci a humanitární pomoc, Kristalinou Georgievovou. Dále se setkal také s komisařem Evropské unie pro rozvojovou pomoc, Andrisem Piebalgsem, kterého žádal o finanční pomoc na obnovu Středoafričké republiky, která byla v prosinci roku 2012 Evropskou unií pozastavena. Andris Piebalgs však jeho žádost odmítl s odkazem na nestabilní situaci v zemi a přislíbil obnovení půjčky po nastolení pořádku. V zemi narůstal počet malých ozbrojených skupin, které napadaly civilní obyvatelstvo (BBC 2013; Bilby 2013; OCHA 2013i; OCHA 2013j; OCHA 2013k; OCHA 2013l).

Přísahu prozatímního prezidenta Michel Djotodia složil dne 18. srpna Michel Djotodia v Bangui. Následujícího dne však rebelové hnutí Séléka napadli oblast Boy-Rabe. Dne 7. září došlo ve městě Bossangoa ke konfliktu mezi členy hnutí Séléka a příznivci bývalého prezidenta Bozizého. Tento konflikt se rozšířil do okolí a vyžádal si stovky životů. Dne 13. září bylo Michelem Djotodiou oznámeno rozpuštění koalice Séléka. Od tohoto okamžiku v zemi vzniklo několik ozbrojených autonomních jednotek, které začaly rabovat po celé zemi. V provincii Lobaye probíhaly konflikty mezi muslimským obyvatelstvem a křesťanskými komunitami. Dne 26. října vypuklo v městě Bouar násilí mezi bývalými členy Séléka a domobranou skupinou Anti-Balaka. V důsledku této

události většina nevládních organizací a agentur OSN přesunula své působení do hlavního města Bangui (AllAfrica 2013; Fahsi 2013; OCHA 2013m; OCHA 2013n; OCHA 2013o ; OCHA 2013p; Vircoulon 2013a).

Ozbrojené skupiny napadly dne 5. prosince Bangui a přilehlé oblasti. Porušování lidských práv bylo zaznamenáno v oblastech Bossanoa, Bozoum, Bohong a Paoua. Rada bezpečnosti téhož dne vytvořila Mezinárodní misi na podporu Středoafričké republiky MISCA (*Mission internationale de soutien à la Centrafrique sous conduite africaine*). Tato mise měla mandát na ochranu obyvatelstva a nastolení bezpečnosti. Zároveň francouzský prezident oznámil posílení francouzských vojsk ve Středoafričské republice, čímž se potvrdila skutečnost, že Francie svou bývalou kolonii i nadále považuje za svou sféru zájmu. Rada bezpečnosti rezolucí 2127 schválila dne 9. prosince francouzskou operaci Sangaris. Francouzská vojska se soustředila do oblastí Bangui, Paoua, Bozoum a Bossanoa. Francouzská operace Sangaris, čítající 1200 francouzských vojáků, byla zahájena 17. prosince. Již pátý den od zahájení operace začala francouzská vojska s odzbrojováním protestujících skupin. S narůstajícím násilím byl však počet vojáků navýšen na 1600. Proto podle francouzského ministra obrany byla však nutné, aby francouzská vojska v zemi setrvala déle než 6 měsíců, jak bylo původně zamýšleno (Darracq 2014; Dyčka 2010; Fahsi 2013; Ministère de la defence 2013; OCHA 2013q; OCHA 2013r).

V návaznosti na probíhající nepokoje se ve dnech 9. a 10. ledna 2014 se konal summit ECCAS. Na tomto summitu bylo sjednáno odstoupení předsedy vlády Středoafričké republiky, Nicolase Tiangaye, a prozatímního prezidenta, Michela Djotodja. Michel Djotodja, první muslimský prezident, odstoupil po 9 měsících vlády, kdy nedokázal vyřešit situaci v zemi, ba naopak, díky jeho nepopularitě mezi křesťanskou většinou se náboženské napětí zvětšovalo. Po jeho odstoupení se vedení země ujala Přechodná národní rada. Od 17. ledna rostlo napětí mezi muslimy a křesťany v oblastech Bangui, Boali, Bokaranga, Bouar a Sibut. Muslimská komunita v Bozoumu čelila nebezpečí ze strany křesťanské skupiny

Anti-Balaka. V severozápadní části Středoafričké republiky docházelo v lednu k napadání civilistů ozbrojenými členy skupiny Anti-Balaka a bývalými členy hnutí Séléka. Po odstoupení Michela Djotodia byla dne 20. ledna prozatímní prezidentkou Středoafričké republiky zvolena starostka Bangui Catherine Samba-Panza, čímž se stala historicky první ženou v čele této země (BBC 2014; OCHA 2014a; OCHA 2014b; OCHA 2014c; Smith 2014).

V lednu roku 2014 Rada bezpečnosti schválila misi Evropské unie, jejímž posláním bylo podpořit misi MISCA a operaci Sangaris. Bylo oznámeno, že Středoafričká republika požádá Organizaci spojených národů o peacekeepingovou misi. Dne 29. ledna byl v Addis Abebě zahájen summit Afričké unie, na kterém byla projednávána podpora Středoafričké republiky. Od 17. února v Bangui probíhaly konflikty. Proti skupině Anti-Balaka pokračovaly akce MISCA a Sangaris (OCHA 2014d; OCHA 2014e).

Na základě výše popsaných událostí lze pozorovat vývoj Středoafričké republiky, který nekoresponduje s principy konceptu dobrého vládnutí. Dá se říci, že od počátku nepokojů jsou v zemi permanentně porušována základní lidská práva, jejichž ochrana spadá do jednoho z charakteristických rysů dobrého vládnutí, tedy do *zákonnosti*. Tento jev lze pozorovat již od prosince roku 2012, kdy ženy a děti začaly čelit sexuálnímu násilí, dále pak během následného brutálního zacházení s civilisty, a v neposlední řadě lze porušování základních lidských práv sledovat také během bezohledného vyvražďování příslušníků etnických skupin. S tímto bodem souvisí také *rovnost*, která se vyznačuje zprostředkováním různorodých požadavků společnosti. Michel Djotodia, muslimský prezident, nebyl schopný zajistit zájmy také většinového křesťanského obyvatelstva, čímž si zasloužil vysokou nepopularitu. Jedním z dalších rysů dobrého vládnutí, který není v současné době ve Středoafričké republice uplatňován, je *účast*. Jak již bylo uvedeno, během sestavování přechodné vlády bylo zastoupení žen minimální. Účastí je také myšleno přijímání opatření, která by umožnila ženám rovnoměrné zahrnutí do společenských aktivit

a podílení se na politickém životě. Samotný státní převrat, následné rozpuštění parlamentu provázené prohlášením ústavy za neplatnou, nekoresponduje s *transparentností*, pro kterou je typické rozhodování v souladu se zákony (UN WOMEN 2014).

Jak již bylo v úvodu předesláno, pro africké postkoloniální státy je také typický fenomén neopatrimonialismu, který ve většině případů stojí za slabostí a ekonomickými krizemi mladých států. Jedná se o způsob vlády, který se vyznačuje systematickou koncentrací politické moci v rukou jednotlivců, klientelismem a zneužíváním finančních prostředků poskytnutých za účelem pomoci. Vládci neopatrimonialních režimů usilovali o moc z důvodu vlastního obohacení, nikoli z důvodu veřejného blaha. Neopatrimonialismus je tak považován za hlavní překážku, která brání africkým státům v rozvoji státních ekonomik, které jsou orientovány převážně na vývoz. Právě klientelismus a zneužívání státních prostředků ve vlastní prospěch lze vypočítat v období vlády Jean-Bedela Bokassy, kterého císařská korunovace stála přibližně dvacet milionů amerických dolarů, zatímco obyvatelé Středoafričské republiky bohatstvím neoplývali. Kromě období císařství lze najít prvky neopatrimonialismu také v novodobé historii, kdy koncentrace politické moci v rukou prezidenta François Bozizého Yangouvondy byla jednou z příčin nespokojenosti obyvatelstva (Francisco 2010; von Soest 2006: 8–11; Záhořík 2012: 55).

5.3 Postoj Francie

Po popsání událostí, které se v zemi odehrály po vypuknutí násilností v prosinci roku 2012 a následném březnovém převratu, se nyní zaměříme na postoj Francie. V této části kapitoly bude přiblíženo, zda Francie považuje Středoafričskou republiku stále za svou sféru zájmu. Již po dekolonizaci vynalezla Francie nový způsob, jak kontrolovat své bývalé kolonie, který vešel do povědomí pod názvem „*Françafrique*“. Díky tomuto postupu, jehož hlavním

propagátorem byl Jacques Foccart, poradce pro africké záležitosti, byla Francie schopna kontrolovat vše, co se odehrávalo v bývalém francouzském impériu. V každé kolonii se nacházela skupina lidí, kterou mohla následně Francie využít. V některých státech byly dokonce podepsány smlouvy, že francouzská vojska mohou v zemích zůstat. Jednalo se například o Senegal, Džibutsko či právě Středoafrickou republiku. V zemích, kde nebylo možné mít přímý vliv, využila Francie sousedních států (Dyčka 2010; Manzi 2013).

Podle Paula Mellyho, výzkumníka londýnského institutu Chatham House, se povaha zahraničních operací Francie změnila od chvíle, kdy se stal prezidentem François Hollande. Během prezidentství Nicolase Sarkozyho probíhaly některé francouzské operace bez mandátu Organizace spojených národů (například Čadu či Pobřeží slonoviny), zatímco současné operace probíhají pouze se souhlasem Organizace spojených národů, mnohdy také se souhlasem Africké unie či Hospodářského společenství západoafrických států. V neposlední řadě je snahou, aby tyto mise probíhaly se souhlasem místních stran. Téměř dvě třetiny francouzských vojsk, která participují na mezinárodních operacích, lze najít v Africe, zejména pak v Mali a Středoafrické republice. Od května roku 2012, kdy se François Hollande ujal funkce prezidenta, se Francie zúčastnila vojenských operací v Pobřeží slonoviny, Somálsku, Mali a Středoafrické republice. Podle Petera Phama, ředitele think tanku Atlantic Council's Africa Center, má Francie pro vojenskou přítomnost v Africe několik motivů. Politickým motivem je snaha prezidenta Hollanda o nárůst své podpory ve Francii, neboť veřejnost přijala francouzský zásah v Mali s velkým nadšením. V neposlední řadě je také snahou prezidenta François Hollanda obnovení francouzského vlivu v Africe. V prosinci roku 2013 se konal v Paříži summit, na kterém François Hollande oznámil snahu Francie během následujících pěti let navýšit obchod s africkými zeměmi. Tímto se Francie snaží zvětšit svůj ekonomický vliv v Africe a konkurovat tak Číně, jejíž vliv v posledních letech vzrostl. Snahou Francie je navýšit svou přítomnost zejména ve větších zemích jako je Keňa či Nigérie (Cowell 2013; Dockins 2013; Dyčka 2011; Tisdall 2013).

François Hollande jako důvod k intervenci do Středoafriické republiky uvedl ochranu lidských životů a nutnost vyjádřit solidaritu s nejchudší zemí světa, která žádala o pomoc. Francouzský velvyslanec při OSN prohlásil, že bezpečnostní situace v zemi byla velmi kritická a země upadala do anarchie. Dalším z důvodů, proč Francie podnikla do Středoafriické republiky intervenci, byla snaha obnovit svou vedoucí pozici ve francouzsky mluvících státech Afriky. V souladu s diplomatickým postojem prezidenta Françoise Hollanda měla Francie pro intervenci do Středoafriické republiky povolení Rady bezpečnosti OSN, Afriické unie, Evropské unie a také místních politických stran, loajálních prezidentovi Françoise Bozizému. Během probíhajícího konfliktu byla Francie již několikrát nařčena z nedodržování nestrannosti a podporování křesťanských milic Anti-Balaka, podporovaných bývalým prezidentem země François Bozizém. Proto se francouzská vojska více soustředila spíše na odzbrojování rebelů hnutí Séléka. Zároveň však je pro francouzská vojska jednodušší odzbrojovat hnutí Séléka, které je více formalizováno, než ad hoc vytvářené milice Anti-Balaka. Francouzská přítomnost ve Středoafriické republice svědčí o nedostatečných vojenských a politických kapacitách regionálních organizací zajistit na kontinentě bezpečnost (Darracq 2014; Fahsi 2013; Tisdall 2013).

6. ZÁVĚR

Předkládaná práce *Dekolonizace francouzské Afriky - Středoafriická republika* si kladla za cíl představení dekolonizačního procesu ve Středoafriické republice a následné poukázání na jeho vliv na situaci, ve které se země v současnosti nachází. Jak již bylo v úvodu předesláno, a v průběhu práce potvrzeno, Středoafriická republika se „pyšní“ velmi zajímavou historií, což bylo jedním z důvodů výběru Středoafriické republiky pro tuto bakalářskou práci. Právě státními převraty protkané dějiny mohou být vnímány jako jeden z důsledků dekolonizace. Ústřední tezí, kterou se text snažil potvrdit, bylo tvrzení, že dekolonizace měla přímý dopad na situaci, v níž se země nyní nachází a v současnosti nesplňuje pravidla dobrého vládnutí.

První část práce se zabývala obecnými skutečnostmi souvisejících s kolonialismem a dekolonizací. V závěru této části byly představeny charakteristické rysy konceptu dobrého vládnutí, jehož primárním účelem je rozvoj společnosti ve všech oblastech.

Druhá část práce, popisující události od vyhlášení nezávislosti po současnou situaci, nás již díky aplikování konceptu dobrého vládnutí přibližovala k vytyčenému cíli. Jak vyplynulo z kapitoly pojednávající o vyhlášení nezávislosti, již v tomto období nebyly v důsledku dekolonizace dodržovány charakteristické rysy dobrého vládnutí. Jednalo se zejména o nedodržování *zákonnosti* a *kontrolu korupce*. V tomto případě tedy lze hovořit o prvním z negativních projevů dekolonizace.

Následující kapitola přiblížila situaci v zemi během prezidentství Davida Dacka a následného převratu, který v roce 1965 uskutečnil Jean-Bedel Bokassa, jež se stal jednou z nejvýznamnějších osobností Středoafriické republiky. Také během Bokassovy vlády lze pozorovat nedodržování zásad dobrého vládnutí, zejména pak vysokou míru *korupce*, nízkou *efektivnost* a v neposlední řadě také jednání v rozporu se *zákonností*. Již během období jeho vlády tedy lze pozorovat

negativní vliv dekolonizace, kdy Francie Bokassův nedemokratický režim podporovala za účelem ekonomických výhod. Jedním z jevů souvisejících s dekolonizací je také násilné uzurpování moci jedincem, které jak tato kapitola poukázala, souvisí právě s vládou Jean-Bédéla Bokassy.

Nejdůležitější částí práce byla závěrečná kapitola, během které bylo možné vypožorovat nedodržování principů dobrého vládnutí také v současnosti. Jak již bylo v práci avizováno, za jeden z důsledků dekolonizace lze chápat politickou nestabilitu, která vyústila státním převratem, který byl spáchán hnutím Séléka. Z této části práce také vplynuly prvky neopatrimoniální vlády, které lze ve Středoafričké republice v souvislosti s dekolonizací pozorovat, zejména pak koncentraci politické moci v rukou jednotlivců a zneužívání finančních prostředků. Důležitou součástí této části však bylo seznámení s postojem Francie, která Středoafričskou republiku stále vnímá jako svou sféru zájmu a výrazně se snaží v zemi nastolit bezpečnost. To bylo dokázáno její vojenskou přítomností, následným navyšováním vojenských jednotek v zemi a v neposlední řadě také nepřímou podporou křesťanských milic Anti-Balaka. Máme-li zhodnotit současnou politickou situaci, je velice znepokojující pozorovat, že země neustále balancuje nad propastí náboženské genocidy, zatímco zahraniční aktéři v zemi nejsou schopni situaci efektivně vyřešit.

Shrneme-li nabyté poznatky ve světle aplikace konceptu dobrého vládnutí a zaměříme-li se na ústřední otázku, zda dekolonizace ovlivnila současnou situaci, ve které se země nyní nachází, pak můžeme říci, že za negativní důsledky dekolonizace lze bezesporu označit autoritářskou vládu Jean-Bédéla Bokassy či četné množství státních převratů. Bylo by však příliš odvážné označit dekolonizaci za jedinou příčinu politické nestability, se kterou se Středoafričská republika více než půl století potýká, nicméně dekolonizaci je nezbytné vnímat jako jeden z faktorů nestability státu.

Závěrem lze konstatovat, že dekolonizační proces do jisté míry ovlivnil dění ve Středoafričké republice. Dovoluji si tvrdit, že teze práce, *zda dekolonizace*

měla přímý dopad na situaci, v níž se země nachází nyní, a že v současné době nenaplnuje Středoafriická republika koncept dobrého vládnutí, byla částečně potvrzena. Nabízí se otázka, zda Francie režimy podporovala, aby nevyšlo najevo selhání, kterého se v průběhu dekolonizačního procesu dopustila. Bude zajímavé sledovat, jakým směrem se situace bude ubírat v budoucnosti.

7. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

7.1 Literatura

Alba, Richard – Silberman, Roxane (2002). Decolonization Immigrations and the Social Origins of the Second Generation: The Case of North Africans in France. *International Migration Review* 36 (4), s. 1169–1193.

Baar, Vladimír (1996). Nesamostatná území. In: Baar, Vladimír – Šindler, Petr – Rumpel, Petr, *Politická geografie* (Ostrava: Ostravská univerzita).

Bennetta, Jules R. (2007). Jean-Paul Sartre and the philosophy of négritude: Race, self and the society. *Theory and Society* 36 (3), s. 265–285.

Bentley, Le Baron (1966). Négritude: A Pan-African Ideal? *Ethnics* 4 (76), s. 267–276.

Bilby, Ethan (2013). EU to keep Central African Republic aid suspended. *Reuters*. 23. 4. 2013 (<http://www.reuters.com/article/2013/04/23/us-centralafrican-eu-aid-idUSBRE93M11720130423>, 23. 3. 2014).

Bourlanges, Jean-Louis (1998). Od de Gaulla k Mitterrandovi- rozpory a návaznosti ve francouzské evropské politice. In: Bond, Martyn – Smithová, Julie – Wallace, William, *Význační Evropané: osobnosti, které utvářely současnou Evropu* (Praha: Evropský literární klub), s. 189–210.

Cowell, Alan (2013). Recasting France's Role in Africa. *The New York Times*. 28. 11. 2013 (http://www.nytimes.com/2013/11/29/world/europe/recasting-frances-role-in-africa.html?_r=0, 13. 3. 2014).

Dabany, Jean Rovys (2013). Central African Republic signs peace deal with rebels. *Reuters*. 11. 1. 2013. (<http://www.reuters.com/article/2013/01/11/us-car-rebels-idUSBRE90A0NR20130111>, 13. 4. 2014).

Darracq, Vincent (2014). France in Central Africa: The reluctant interventionist. *Al Jazeera*. 11. 2. 2014 (<http://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2014/02/france-central-africa-reluctant--20142975859862140.html>, 11. 3. 2014).

Dockins, Pamela (2013). Politics, Economics Influence Africa's French Connection. *Voice of America*. 18. 12. 2013 (<http://www.voanews.com/content/politics-economics-influence-africas-french-connection/1812588.html>, 11. 3. 2014).

Dyčka, Lukáš (2010). Politika „Françafrique“ v podmínkách počátku XXI. století. *natoaktual.cz*. 2. 8. 2010 (http://www.natoaktual.cz/politika-fran-afrique-v-podminkach-pocatku-xxi-stoleti-pi1-na_analyzy.aspx?c=A100802_134518_na_analyzy_m00, 26. 3. 2014).

Dyčka, Lukáš (2011). První dějství návratu na scénu – Francie v Libyi. *natoaktual.cz*. 5. 4. 2011 (http://www.natoaktual.cz/prvni-dejstvi-navratu-na-scenu-francie-v-libyi-fq2-na_analyzy.aspx?c=A110405_094528_na_analyzy_m02, 26. 3. 2014).

Fahsi, Magda (2013). France fights to maintain post-colonial influence in the Central african republic. *MintPress News*. 17. 12. 2013 (<http://www.mintpressnews.com/france-fights-maintain-post-colonial-influence-central-african-republic/175334/>, 11. 3. 2014).

Ferro, Marc (2003). *Dějiny Francie* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny).

Ferro, Marc (2007). *Dějiny kolonizací: od dobývání až po nezávislost 13.-20. století* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny).

Fort, Patrick (2013). Nicolas Tiangaye: Central Africa PM and 'man of integrity'. *Africa Review*. 17. 1. 2013 (<http://www.africareview.com/News/Nicolas-Tiangaye-new-Central-Africa-PM/-/979180/1668274/-/44x6u/-/index.html>, 13. 3. 2014).

Francisco, Ana H. (2010). Neopatrimonialism in Contemporary African Politics. *e-International Relations*. 24. 1. 2010. (<http://www.e-ir.info/2010/01/24/to-what-extent-can-neopatrimonialism-be-considered-significant-in-contemporary-african-politics/>, 26. 12. 2013).

French, Howard W. (1996). Jean-Bedel Bokassa, Self-Crowned Emperor Of the Central African Republic, Dies at 75. *The New York Times*. 5. 11. 1996 (<http://www.nytimes.com/1996/11/05/world/jean-bedel-bokassa-self-crowned-emperor-central-african-republic-dies-75.html>, 23. 2. 2014).

Grellet, Gérard - Mainguet, Monique – Soumille, Pierre (1982). *La République centrafricaine* (Paris: Presses universitaires de France).

Holubec, Stanislav (2009). *Sociologie světových systémů. Hegemonie, centra, periferie* (Praha: Sociologické nakladatelství).

Châtelot, Christophe (2013). Centrafrique: les rebelles de la Séléka pénètrent dans Bangui. *Le Monde*. 23. 3. 2013 (http://www.lemonde.fr/afrique/article/2013/03/23/centrafrique-les-rebelles-de-la-seleka-penetrent-dans-bangui_1853378_3212.html, 13. 3. 2013).

Iliffe, John (2001). *Afrika a Afričané: dějiny kontinentu* (Praha: Vyšehrad).

Irele, Abiola F. (1965). Négritude- Literature and Ideology. *The Journal of Modern African Studies* 3 (4), s. 499–526.

Kalck, Pierre (1971). *Central African Republic: A Failure in De-Colonisation* (London: Pall Mall Press).

Kalck, Pierre (1974). *Histoire de la République centrafricaine: des origines préhistorique à nos jours* (Paris: Berger – Levrault).

Klíma, Jan (2012). *Dějiny Afriky. Vývoj kontinentu, regionů a států* (Praha: Lidové noviny).

Kovalskij, Nikolaj A. (1988). *Imperialismus, náboženství, církev* (Praha: Svoboda).

Křížová, Markéta (2013). *Otroctví v novém světě od 15. do 19. století* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny).

Kubiš, Karel (1988). Od osvobození k současnosti. In: Kudrna, Jaroslav et al., *Dějiny Francie* (Praha: Svoboda), s. 595–679.

Lacina, Karel a kol. (1987). *Nejnovější dějiny Afriky* (Praha: Svoboda).

Lenin, Vladimír I. (1951). *Imperialismus jako nejvyšší stádium kapitalismu* (Praha: Svoboda).

Manzi, Christian (2013). France still has a finger in Africa. *City Press*. 20. 1. 2013. (<http://www.citypress.co.za/columnists/france-still-has-a-finger-in-africa/>, 11. 3. 2014).

Maurois, André (1994). *Dějiny Francie* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny).

McAuslan, Patrick (1996). Good Governance and Aid in Africa. *Journal of African Law* 40 (2), s. 168–182.

Mehler, Andreas (2011). Rebels and parties: the impact of armed insurgency on representation in the Central African Republic. *The Journal of Modern African Studies* 49 (1), s. 115–139.

Merle, Marcel (2003). InSTITUTE a politický život. In: Duby, Georges, *Dějiny Francie od počátků po současnost* (Praha: Karolinum), s. 735–753.

Nálevka, Vladimír (2004). *Čas soumraku: rozpad koloniálních impérií po druhé světové válce* (Praha: Triton).

Ort, Alexandr (1968). *Francouzská koloniální politika po 2. světové válce* (Praha: Academia).

Parodi, Maurice (2003). Dějiny francouzské ekonomiky a společnosti v letech 1945-1980. In: Duby, Georges, *Dějiny Francie od počátků po současnost* (Praha: Karolinum), s. 667–734.

Reid, Richard J. (2011). *Dějiny moderní Afriky od roku 1800 po současnost* (Praha: Grada).

Roberts, John M. (2002). *Přehledné dějiny světa* (Praha: Beta).

Smith, David (2014). Central African Republic president's resignation brings joy and fear. *The Guardian*. 11. 1. 2014 (<http://www.theguardian.com/world/2014/jan/10/central-african-republic-president-resignation-djotodia>, 13. 3. 2014).

Stamberger, Walter (1951). *Kolonie proti imperialismu* (Praha: Orbis).

Stamberger, Walter (1963). *Dějiny kolonialismu* (Praha: Orbis).

Tisdall, Simon (2013). France in the Central African Republic is latest use of 'Hollande doctrine'. *The Guardian*. 5. 12. 2013 (<http://www.theguardian.com/commentisfree/2013/dec/05/france-central-african-republic-hollande-doctrine>, 11. 3. 2014).

Thomson, David (2010). The slow decline of French influence in Africa. *France24*. 16. 2. 2010 (<http://www.france24.com/en/20100215-slow-decline-french-influence-africa/>, 26. 3. 2014).

Vircoulon, Thierry (2010). The dilemma of electoral assistance in Central Africa. *International Crisis Group*. 30. 6. 2010 (<http://www.crisisgroup.org/en/regions/africa/central-africa/op-eds/vircoulon-the-dilemma-of-electoral-assistance-in-central-africa.aspx>, 11. 3. 2014).

Vircoulon, Thierry (2013a). Central African Republic is descending into anarchy. *International Crisis Group*. 20. 11. 2013 (<http://www.crisisgroup.org/en/regions/africa/central-africa/central-african->

republic/op-eds/2013/vircoulon-central-african-republic-is-descending-into-anarchy.aspx, 11. 3. 2014).

Vircoulon, Thierry (2013b). Central African Republic: Thinking Out of the Box to Save the CAR. *International Crisis Group*. 24. 9. 2013 (<http://www.crisisgroup.org/en/regions/africa/central-africa/central-african-republic/op-eds/2013/vircoulon-thinking-out-of-the-box-to-save-the-car.aspx>, 11. 3. 2014).

von Soest, Christian (2006). How Does Neopatrimonialism Affect the African State? The Case of Tax Collection in Zambia. *GIGA Working Papers 2006* (32).

Záhořík, Jan (2012). *Ohniska napětí v postkoloniální Africe* (Praha: Karolinum).

7.2 Prameny

Africa on web (2014). *La Colonisation de l'Afrique* (<http://www.africa-onweb.com/histoire/colonisation.htm>, 27. 3. 2014).

African Elections Database (2011). *Elections in the Central African Republic* (<http://africanelections.tripod.com/cf.html>, 23. 3. 2014).

AllAfrica (2013). *Central African Republic Coup Leader Sworn in As President* (<http://allafrica.com/stories/201308190574.html>, 13. 3. 2014).

BBC (2004). *Raid on CAR town 'leaves 20 dead'*, 23. 11. 2004 (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/4035239.stm>, 27. 02. 2014).

BBC (2013). *CAR's Michel Djotodia made interim president* (<http://www.bbc.com/news/world-africa-22139544>, 13. 3. 2013).

BBC (2014). *Central African Republic MPs elect Catherine Samba-Panza* (<http://www.bbc.com/news/world-africa-25811250>, 20. 1. 2014).

Concordia University-Wisconsin Department of History (2011). *Independence* (<http://cuwhist.wordpress.com/modern-africa-hist-243/independence/>, 27. 3. 2014).

Federation of Free States of Africa (2014). *International Laws on Self-Determination* (<http://www.africafederation.net/>, 27. 3. 2014).

Freedom House (2014a). *Central African Republic. Freedom in the World 1998* (<http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/1998/central-african-republic>, 27. 3. 2014).

Freedom House (2014b). *Central African Republic. Freedom in the World 2003* (<http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/2003/central-african-republic>, 27. 3. 2014).

Freedom House (2014c). *Central African Republic. Freedom in the World 2007* (<http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/2007/central-african-republic>, 27. 3. 2014).

Good Morning Africa (2014). *L'Allemagne a-t-elle une politique africaine?* (<http://goodmorningafrika.blogspot.cz/2010/09/lallemagne-t-elle-une-politique.html>, 27. 3. 2014).

ICG (2007). *Central African Republic: Anatomy of a Phantom State* (<http://www.crisisgroup.org/en/regions/africa/central-africa/central-african-republic/136-central-african-republic-anatomy-of-a-phantom-state.aspx>, 11. 3. 2014).

ICG (2008). *Central African Republic: Untangling the Political Dialogue* (<http://www.crisisgroup.org/en/regions/africa/central-africa/central-african-republic/b055-central-african-republic-untangling-the-political-dialogue.aspx>, 11. 3. 2014).

ICG (2013a). *Central African Republic: Avoiding Another Battle of Bangui* (<http://www.crisisgroup.org/en/publication-type/alerts/2013/car-avoiding-another-battle-of-bangui.aspx>, 11. 3. 2014).

ICG (2013b). *Central African Republic: Priorities of the Transition* (<http://www.crisisgroup.org/en/regions/africa/central-africa/central-african-republic/203-central-african-republic-priorities-of-the-transition.aspx>, 11. 3. 2014).

Ministère de la defence (2013). *Operation Sangaris* (<http://www.defense.gouv.fr/operations/centrafrique/operation-sangaris/operation-sangaris2>, 13. 3. 2014).

OCHA (2012a). *Central African Republic. Information Bulletin No. 207* (<http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/HDPT%20CAR%20Info%20Bulletin%20English.207.pdf>, 7. 3. 2014), 1–2.

OCHA (2012b). *Central African Republic. Information Bulletin No. 208* (<http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/HDPT%20CAR%20Info%20Bulletin%20English.208.pdf>, 7. 3. 2014), 1–2.

OCHA (2013a). *Central African Republic. Information Bulletin No. 209* (<http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/HDPT%20CAR%20Info%20Bulletin%20English%20209.pdf>, 7. 3. 2014), 1–2.

OCHA (2013b). *Central African Republic. Situation Report No. 1 as of 2 January 2013* (http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/OCHA%20Situation%20Report_CAR_2_01_2013.pdf, 7. 3. 2014), 1–2.

OCHA (2013c). *Central African Republic. Situation Report No. 2 as of 9 January 2013* (<http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/OCHA%20Situation%20Report%20No%202%20-%20Central%20African%20Republic%20-%2009%20January%202013.pdf>, 7. 3. 2014), 1–2.

OCHA (2013d). *Central African Republic. Situation Report No. 3 as of 17 January 2013* (http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/OCHA_%20Situation%20Report%203_CAR_17%20January%202013.pdf, 7. 3. 2014), 1–4.

OCHA (2013e). *Central African Republic. Situation Report No. 4 as of 25 January 2013* (http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/OCHA_Situation_Report%204_CAR_25%20January_EN.pdf, 7. 3. 2014), 1–4.

OCHA (2013f). *Central African Republic. Situation Report No. 5 as of 4 February 2013* (http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/OCHA_Situation_Report_%205_CAR_4%20February%20ENG.pdf, 7. 3. 2014), 1–4.

OCHA (2013g). *Central African Republic. Situation Report No. 9 as of 28 March 2013* (<http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/CAR%20Situation%20Report%20No%209%2028%20March%202013.pdf>, 7. 3. 2014), 1–2.

OCHA (2013h). *Central African Republic. Situation Report No. 10 as of 1 April 2013* (<http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/CAR%20Situation%20Report%20No%2010%20-%2001%20April%202013.pdf>, 7. 3. 2014), 1–2.

OCHA (2013i). *Central African Republic. Situation Report No. 11 as of 12 April 2013* (http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/CAR_20130412_OCHA%20Situation%20Report%20CAR%20%281%29.pdf, 7. 3. 2014), 1–4.

OCHA (2013j). *Central African Republic. Situation Report No. 12 as of 19 April 2013* (http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/OCHA%20Situation%20Report_CAR_19%20April%202013.pdf, 7. 3. 2014), 1–4.

OCHA (2013k). *Central African Republic. Situation Report No. 13 as of 26 April 2013* (<http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/OCHA%20Situation%20Report%20CAR%2026%20April%202013.pdf>, 7. 3. 2014), 1–4.

OCHA (2013l). *Central African Republic. Situation Report No. 16 as of 17 May 2013* (<http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Central%20African>

%20Republic%20Situation%20Report%20No.%2016%20%28as%20of%2017%20May%202013%29.pdf, 7. 3. 2014), 1–6.

OCHA (2013m). *Central African Republic. Situation Report No. 25 as of 23 August 2013* (http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Situation%20Report%2025_EN.pdf, 7. 3. 2014), 1–5.

OCHA (2013n). *Central African Republic. Situation Report No. 27 as of 20 September 2013* (http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/OCHA%20SitRep%2027_EN.pdf, 7. 3. 2014), 1–5.

OCHA (2013o). *Central African Republic. Situation Report No. 29 as of 25 October 2013* (http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Situation%20Report%2029_EN_0.pdf, 7. 3. 2014), 1–5.

OCHA (2013p). *Central African Republic. Situation Report No. 30 as of 8 November 2013* (<http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Situation%20Report%2030%20EN.pdf>, 7. 3. 2014), 1–5.

OCHA (2013q). *Central African Republic. Situation Report No. 1 as of 17 December 2013* (http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/CAR%20sitrep_131217.pdf, 7. 3. 2014), 1–5.

OCHA (2013r). *Central African Republic. Situation Report No. 2 as of 20 December 2013* (http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/OCHA_CAR%20Sitrep%20No2%2020%20December%202013.pdf, 7. 3. 2014), 1–5.

OCHA (2014a). *Central African Republic. Situation Report No. 7 as of 15 January 2014* (http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Draft%20Situation%20Report%207%2C%20%20as%20of%2015%20January%202014_FINAL.pdf, 7. 3. 2014), 1–7.

OCHA (2014b). *Central African Republic. Situation Report No. 8 as of 19 January 2014* (<http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/CAR%20Sit>

uation%20Report%208%2C%20%20as%20of%2019%20January%202014%20Final.pdf, 7. 3. 2014).

OCHA (2014c). *Central African Republic. Situation Report No. 9 as of 23 January 2014* (<http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/OCHA%20CAR%20Situation%20Report%209%2C%20as%20of%2023%20January%202014.pdf>, 7. 3. 2014).

OCHA (2014d). *Central African Republic. Situation Report No. 10 as of 29 January 2014* (<http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/OCHA%20CAR%20Situation%20Report%2010%2C%20as%20of%2029%20January%202014.pdf>, 7. 3. 2014).

OCHA (2014e). *Central African Republic. Situation Report No. 13 as of 19 February 2014* (<http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/OCHA%20CAR%20Situation%20Report%2013%2C%2019%20February%202014.pdf>, 7. 3. 2014).

Sino-Africa (2014). *China Central African Republic relations* (<http://www.sinoafrica.org/en/node/897>, 23. 3. 2014).

Transparency International (2014). *Corruption Perceptions Index 2009* (http://www.transparency.org/research/cpi/cpi_2009, 27. 3. 2014).

TV5MONDE (2014). *1960: une année particulière lancée par le Cameroun* (<http://www.tv5.org/cms/chaine-francophone/info/Les-dossiers-de-la-redaction/Independances-afrique-cinquanteaire-2010/p-6150-1960-une-annee-particuliere-lancee-par-le-Cameroun.htm>, 27. 3. 2014).

UN WOMEN (2014). *Women's Political Participation* (http://www.unwomen-eseasia.org/Governance/Women_Political_Participation.html, 26. 3. 2014).

UNESCAP (2013). *What is good governance* (<http://www.unescap.org/pdd/prs/ProjectActivities/Ongoing/gg/governance.asp>, 29. 1. 2013).

United Nations (2014). *Governance* (<http://www.un.org/en/globalissues/governance/>, 29. 1. 2014).

8. RESUMÉ

This Bachelor's thesis focuses on decolonization of the French colonial Empire in Africa. The process of decolonization is an essential part of the modern history and we can see its consequences even today.

The objective of the thesis is to describe the process of decolonization in the Central African Republic. The key aim is to confirm that the decolonization had a negative impact to the current situation in the Central African Republic. The theoretical framework for the thesis is the concept of good governance. This concept was chosen to complete the key aim of the thesis.

This thesis is divided into two fundamental parts. The first one focuses on colonialism and its origins, explains the reasons leading to first overseas navigations, describes the three phases of colonization in the world, outlines some of the effects of European colonial rules and also introduces the issue of decolonization.

The case study in the second part is devoted to the former French colony, the Central African Republic. This part is divided into three chapters. The first chapter describes the process of decolonization in the Central African Republic and introduces the personality of Bathélémy Boganda who played an important role in the process of decolonization.

The second chapter describes the situation in the country after a declaration of independence. In this part of the thesis is described the situation in the country after a coup d'état which was made by Jean Bedel Bokassa in 1965.

The last chapter is the essential part of the thesis because it points out to the approach of France to the current situation. It points out that France still considers its former colonies as its spheres of interest.

The conclusion sums up the acquired findings which were gained in individual parts of the thesis and shows the basic effects of decolonization on the current situation in the Central African Republic.

9. PŘÍLOHY

Obrázek č. 1: Mapa rozdělení Afriky v letech 1885-1914

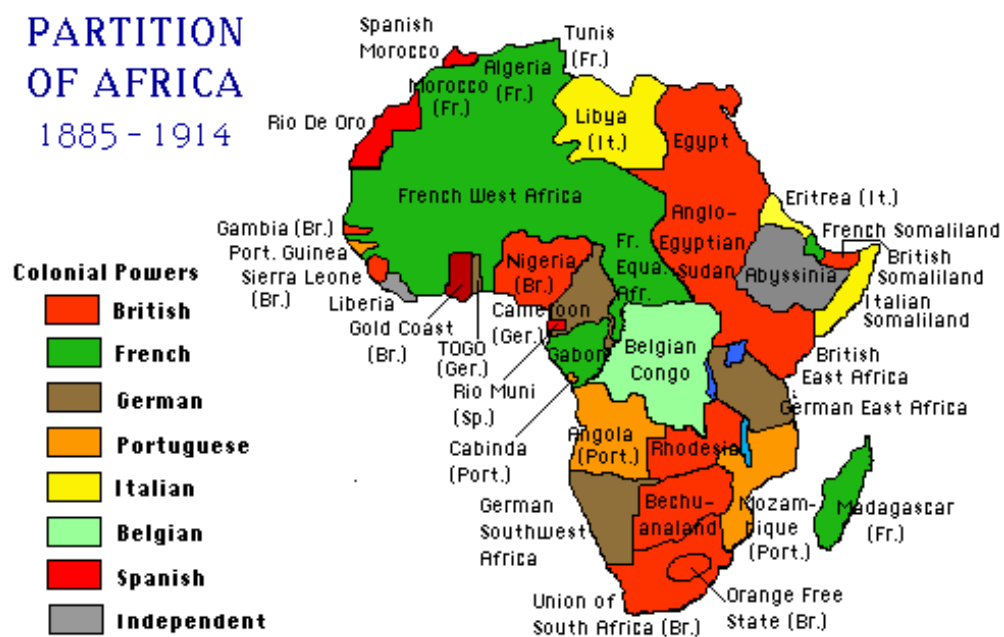
Obrázek č. 2: Mapa koloniální správy v letech 1914-1918

Obrázek č. 3: Mapa koloniálních impérií v Africe v roce 1920

Obrázek č. 4: Mapa Francouzské západní a rovníkové Afriky

Obrázek č. 5: Mapa dekolonizace Afriky

Obrázek č. 1: Mapa rozdělení Afriky v letech 1885-1914

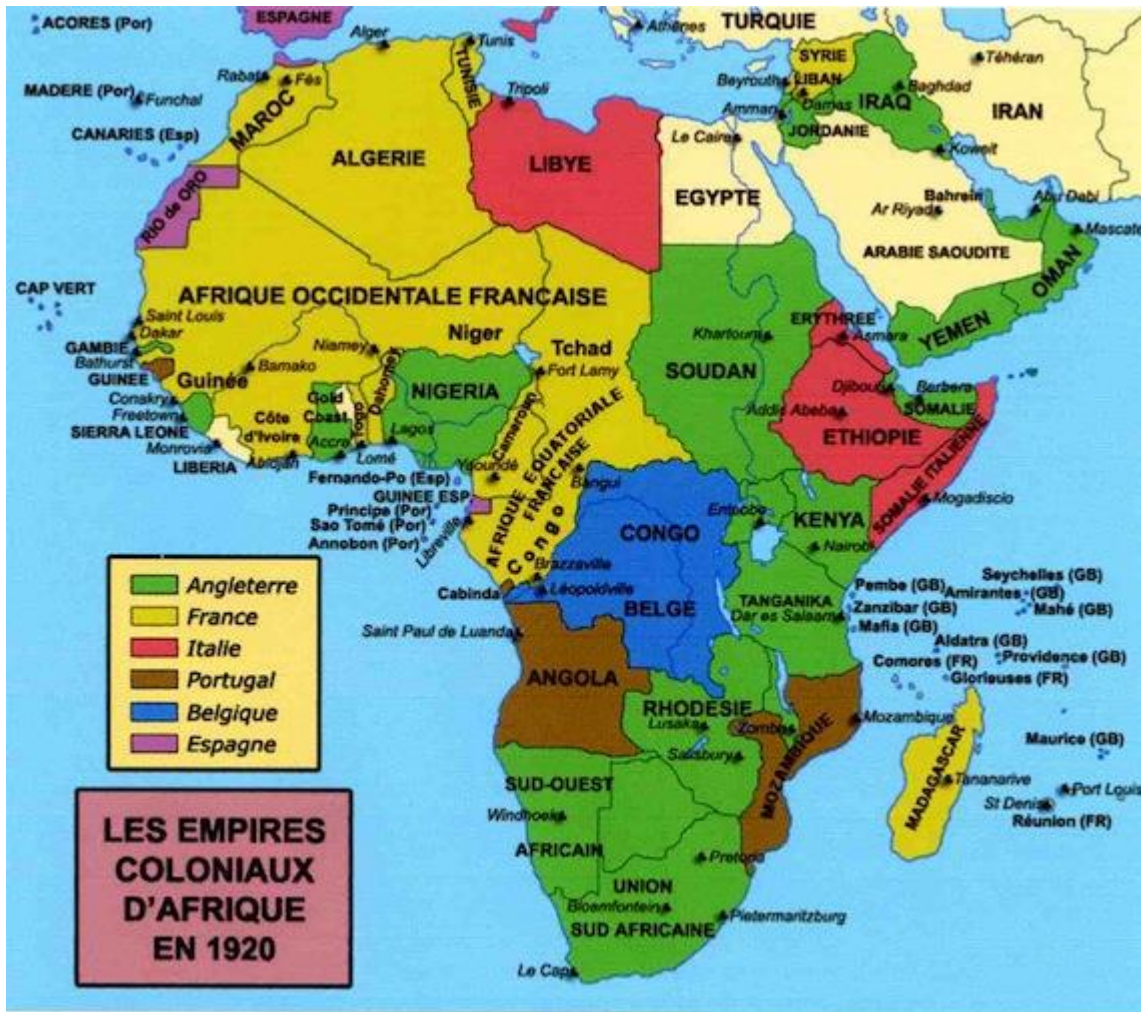
Zdroj: Federation of Free States of Africa 2014

Obrázek č. 2: Mapa koloniální správy v letech 1914-1918

Zdroj: Good Morning Africa 2014

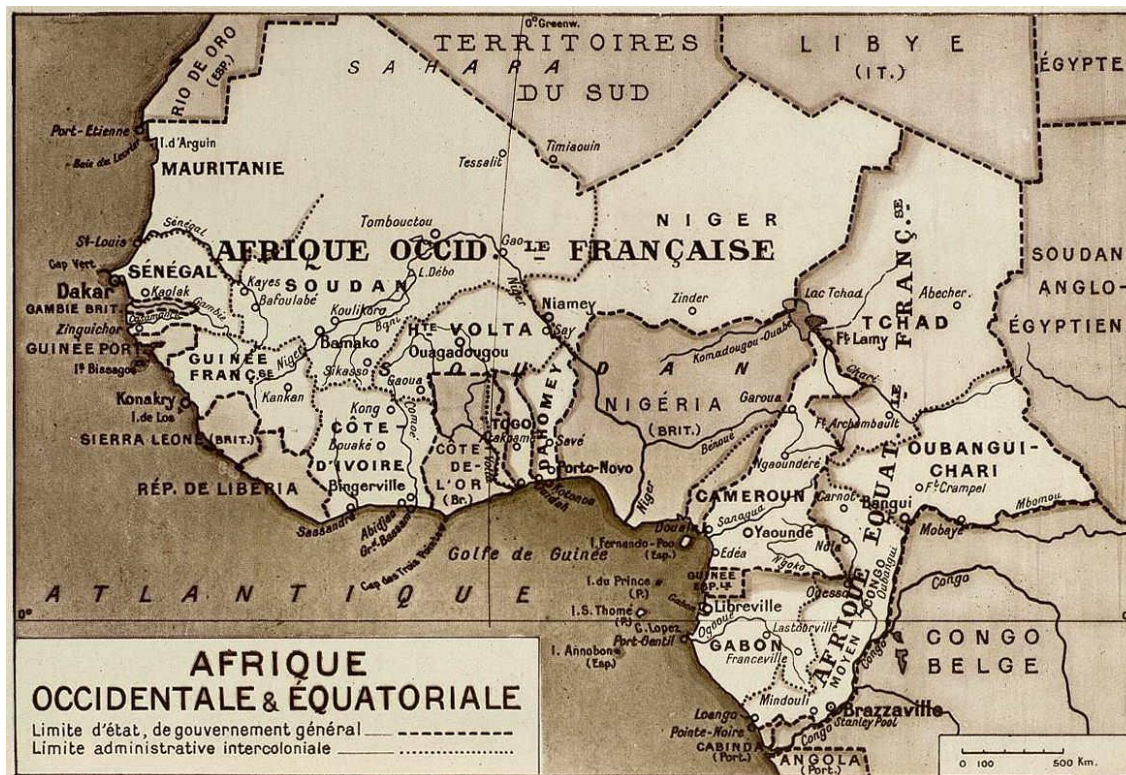
Obrázek č. 3: Mapa koloniálních impérií v Africe v roce 1920

Carte de la colonisation de l'Afrique en 1920

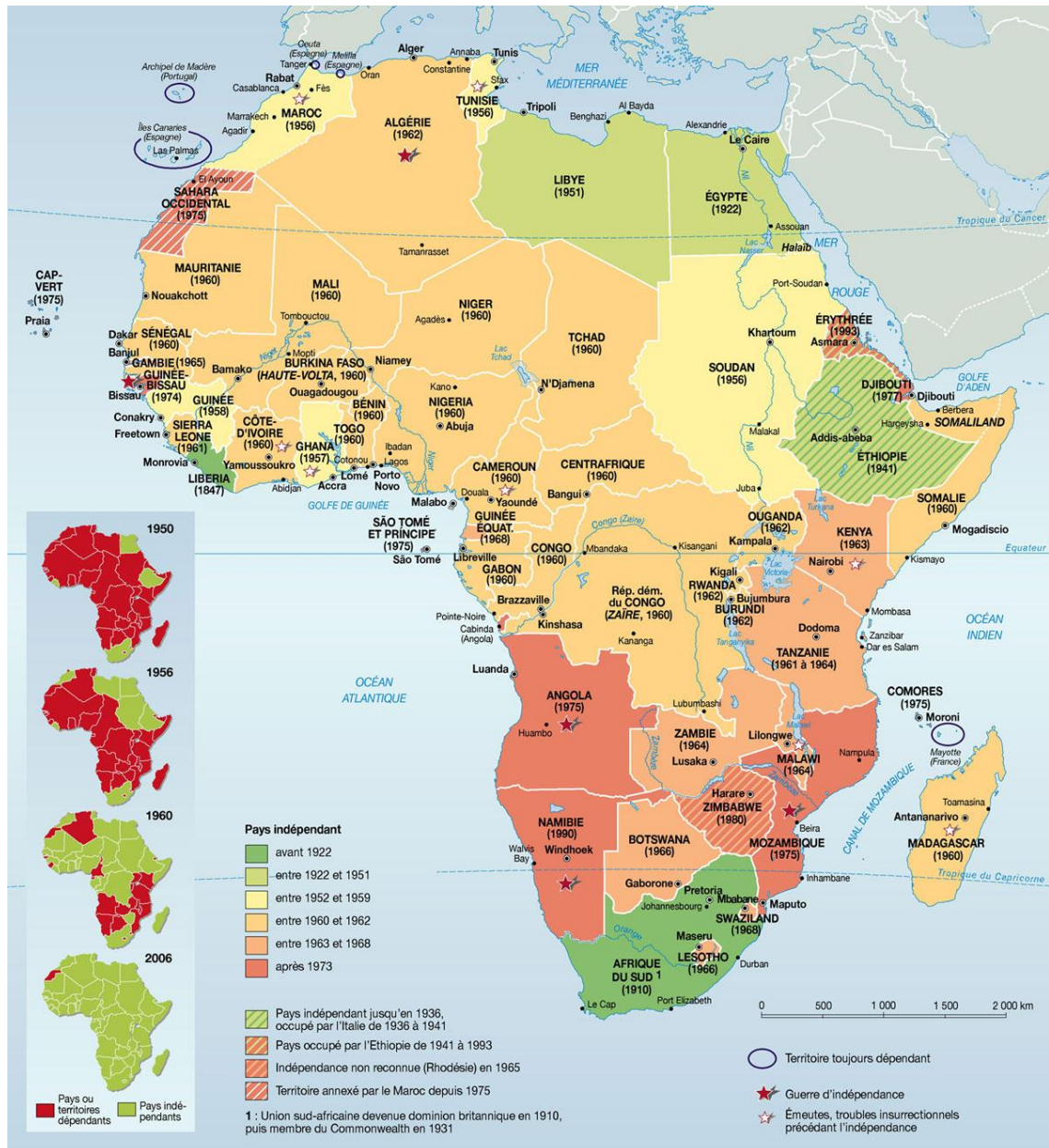
Zdroj: TV5MONDE

Obrázek č. 4: Mapa Francouzské západní a rovníkové Afriky

Zdroj: Africa on web 2014

Obrázek č. 5: Mapa dekolonizace Afriky

Zdroj: Concordia University-Wisconsin Department of History